

FILATELISTA

часопис савеза филателиста србиј

бр. 156

ТРИДЕСЕТОГОДИШЊИЦА ОСЛОБОЂЕЊА И ПОБЕДЕ НАД ФАШИЗМОМ

1945 — 1975

ФИЛАТЕЛИСТА

FILATELISTA

časopis СФС

adresa:

Sremska 6/IV,
pošt. fah 702,
11001 Beograd

telefon:

(011)-628-431

žiro račun kod SDK:

60806-678-11966

redakcioni odbor:

Petrašin Nikitović,
Imre Vaci,
Dimitrije Bezborodov,
Miodrag R. Vuković

glavni urednik:

Miodrag R. Vuković

izdavač:

SF Srbije,
Sremska 6/IV,

štampanija:

„Sava Mihić”,
M. Tita 46—48
11080 Zemun.

naredni broj:

30. juna 1975.
rukopisi do 1. VI
oglasi do 20. VI

štampano:

30. maja 1975.
u 2.600 primeraka,

U OVOM BROJU

D. G.: Tridesetogodišnjica pobede nad fašizmom • P. N.: Godišnja skupština SFS • Frans de Troyer: Tematsko sabiranje • Dušan Glavonjić: Koreni naše katalogomanije • dipl. ing. Mirko Verner: Uspeh jugoslovena na izložbi »Espana 75« • —: Nove jugoslovenske marke • —: Aukcije vam govore • MRV: Katalog celina jugoslovenskih zemalja • —: Sa svih strana • Vitomir Sokolović: Papirni novac Crne Gore 1912—1917. (nastavak) • —: Filatelističke izložbe — prigodni žigovi — nove marke — mali oglasi.

Izlazi dvomesečno • Godišnja pretplata za Jugoslaviju 30 dinara, a za inostranstvo 55 dinara (za avionsku poštu + 8 din. za Evropu i + 28 dinara za ostale zemlje) • Mali oglasi do 20 reči din. 20.—, svaka dalja reč 1 dinar. • Uokvireni oglasi:

1/1 strana —	800.—	1/2 strane —	450.—
1/4 strane —	250.—	1/8 strane —	150.—
		1/16 strane —	100.—

Popust 25% za četiri, za šest puta 33%.

* * *

Published bimonthly by Union of Philatelists of Serbia • Annual subscription US \$ 3.25 (for air mail + 0.50 \$ Europe, + 1.75 \$ other countries) • Little advertisements: first 20 words US \$ 1.25, each additional word S \$ 0.07 • Framed advertisement
1/1 p — \$ 50; 1/2 p — \$ 25; 1/4 — \$ 15;
1/8 p — \$ 9; 1/16 p \$ 6

Discount 25% for four repetitions, 33% for six repetitions • We do not accept mint or used stamps. IRC accepted at the base: 1 IRC = 0.20 US\$.

Rukopisi se ne vraćaju. Marke poslate radi kliširanja vraćamo u preporučenom pismu ili po dogovoru.

Preštampavanje dozvoljeno, uz navođenje izvora i autora

All items may be reprinted, provided that the proper information is given of source and author.

Po mišljenju Republičkog sekretarijata za kulturu SR Srbije br. 413/380-73-02 od 16. maja 1973. godine oslobođen poreza na promet.

ФИЛАТЕЛИСТА FILATELISTA

ЧАСОПИС САВЕЗА ФИЛАТЕЛИСТА СРБИЈЕ

МАРТ — АПРИЛ 1975.

● Бр. 156

ТРИДЕСЕТОГОДИШЊИЦА ПОБЕДЕ НАД ФАШИЗМОМ

Навршава се 30 година од завршетка другог светског рата, који је трајао 6 година, однео преко 60 милиона људских живота и оставио више од 30 милиона рањених. Умукли су топови 61 зарађене државе и њене војске. Опустило је 30 милиона км² бојишта на територији 40 држава. Умирило се 96% светског становништва које је у њему учествовало. Дошао је толико жељени дан — 9. мај 1945. године, Дан победе над фашизмом, празник свих слободољубивих људи.

Југославија је једна од ретких поробљених земаља, која је у овом дугом и тешком рату остала у првим борбеним редовима антихитлеровске коалиције. У априлском рату 1941. деморалисана војска краљевине није издржала фронталне нападе немачких, италијанских, мађарских и бугарских оружаних снага. Војнички поражена, опустошена, опљачкана и подељена, Југославија је тада за многе избрисана са географске карте

Комунистичка патрија Југославије била је једина организована снага, која је у априлској катастрофи знала шта мора да ураде народи ове земље, који се нису предали нити капитулирали. Централни комитет је прихватио највећу одговорност пред историјом, да их поведе у неравну борбу за национално и социјално ослобођење. Напад Хитлерове немачке на Совјетски Савез примио је као отворену перспективу за оружани устанак, за победу над фашизмом.

Месец дана после напада Немачке на СССР оружана борба југословенских партизана имала је карактер општенародног устанка, карактер отворене објаве рата немачкој, италијанској, мађарској и бугарској војсци. Покушали смо свим средствима, али ништа не помаже, писала је окупациона команда Србије Берлину. Позиције партизана у шумама су такве да их је немогуће погодити у срце. Не помаже ни појачана пропаганда да бољшевицима на фронту иде рђаво. Добијам утисак да ни вести о капитулацији СССР-а не би довеле до капитулације ових бандита — вапи немачки командант из окупиране Србије.

Угушите устанак у Југославији по цену највећих жртава, наређивао је Хитлер из Берлина, јер он врло рђаво утиче на друге балканске земље. Смрт фашизму слобода народу, одговарали су радници партизанске фабрике оружја у слободном Ужицу.

Окупаторске и квислиншке јединице изводиле су напад за нападом, одмазду за одмаздом, а партизански устаници стварали нове чете, батаљоне, бригаде и корпусе, стварали Народно ослободилачку војску Југославије. „Наша борба почела је у Србији и проширила се у току четири године кроз све крајеве наше земље, рекао је Врховни командант НОВЈ маршал Тито на Дан победе 1945. Од Бевђелије су наше јединице водиле борбу гонећи непријатеља и завршиле су је на аустријској граници. Кроз четири године сливале су се у јуначке редове наше нове армије синови свих народа Југославије. Сливали су се да би завршили своју борбу на обалама Јадрана, у Трсту, у Горици и на Сочи”.

Југославија је у овом рату дала милион и 700 хиљада људских живота, 11,2% укупног броја становништва. НОВЈ имала је 305.000 погинулих и 425.000 рањених војника. Највише је изгинуло омладине између 16 и 21 године, која је чинила три четвртине борачког и старешинског састава. Она је скупо платила своју слободу и стекла право да је више никада не изгуби.

На територији Југославије уништене су огромне количине наоружања и ратног потенцијала. Убијено је преко 450 хиљада непријатељских војника, који су хитали према Москви и Стаљинграду. Југославија је из овог рата изашла пред свет, и ушла у Уједињене нације као извиђач, а не као коморџија.

Д. Г.

XX РЕДОВНА ГОДИШЊА СКУПШТИНА САВЕЗА ФИЛАТЕЛИСТА СРБИЈЕ

Двадесета редовна годишња скупштина Савеза филателиста Србије одржана је 19. априла 1975. године. После уводне речи председника Душана Главоњића, делегати су претресали питања која су изнесена у извештају. Нарочита пажња поклоњена је даљем развоју самоуправних односа у Савезу; омасовљавању филателистичких организација и питању пропагирања филателије, посебно међу пионирима и омладином.

Истакнуто је да је потребно нормативна акта стално усклађивати са прописима како би чланство имало што више утицаја на рад Савеза. Констатовано је да је Извршни одбор у садашњем саставу гломазно тело и да треба да буде формиран тако како би што успешније радио. Истовремено је доста пажње скупштина поклонила и организацији и раду унутрашње контроле.

Истакнуто је да је потребно нормативна акта стално усклађивати са прописима како би чланство имало што више утицаја на рад Савеза. Констатовано је да је Извршни одбор у садашњем саставу гломазно тело и да треба да буде формиран тако како би што успешније радио. Истовремено је доста пажње скупштина поклонила и организацији и раду унутрашње контроле.

Делегати су изнели да филателија у појединим срединама није довољно развијена. Томе су узрок слаба пропаганда, неактивност самих филателиста и недостатак материјалних средстава. Истакнуто је да за пропаганду филателије велики значај има и организовање изложби.

Обезбеђење марака за чланове друштава филателиста неадекватно је решено у неким местима.

На скупштини је било речи и о часопису „Филателист”. Речено је да се и разноврсношћу материјала и квалитетом обраде приметно побољшао и да треба настојати да се учини још квалитетнијим.

Ради подстицања активности чланова, ваљало би, поред додељивања Златног знака, увести још неки облик истицања најактивнијих.

Скупштина је пуно пажње посветила и питању организације филателиста Југославије. Делегати су указали да је таква организација неопходна и да тај посао тече доста споро.

На основу предлога друштава скупштина је доделила Златни знак заслужним филателистима:

1. Милићевић Драгињи, ФД Земун,
2. Пешевском Јордану, ФД „Железничар”,
3. Бек Јовану, ФД Нови Сад,
4. Кокају Шандору, ФД Нови Сад,
5. Петровићу Драгом, ФД Краљево,
6. Митрашиновићу Благоју, ФД „Космај”,
7. Илићу Станимиру, ФД Ниш и
8. Живановићу Димитрију, ФД Смедерево.

Закључци Скупштине Савеза филателиста Србије

1. Усваја се извештај о раду Извршног одбора, завршни рачун за 1974. и финансијски план за 1975. годину.

2. Ради што успешнијег рада органа Савеза, усваја се предлог о образовању радне групе, која ће до наредне скупштине припремити нацрте нормативних аката и упутити их друштвима на јавну дискусију.

3. Омасовљење филателистичке организације (образовање нових друштава и проширивање постојећих новим члановима) важан је задатак. За постизање овога треба користити све облике агитације и пропаганде (изложбе, предавања, дневна штампа, часопис итд.).

4. Проширивати и даље сарадњу са републичким и покрајинским савезима, Биро-ом за издавање поштанских марака, предузећима ПТТ у вези са емисионом политиком, снабдевањем чланства новитетима, популаризацији и чувању угледа југословенске филателије.

5. Наставити са акцијом популарисања наше филателије помагањем изложби друштава, организовањем републичких изложби и активним учествовањем наших филателиста на изложбама у иностранству.

6. Скупштина је критички оценила досадашњи рад и определила се за интензивнију заједничку акцију свих филателистичких савеза за формирање организације филателиста Југославије.

7. „Филателист” је неопходно гласило Савеза, па је потребно да и као стручни часопис и као информатор буде још разноврснији. Истовремено Извршни одбор треба да испита могућност материјалну и кадровску да се издаје и билтен Савеза.

8. Због покупења графичких услуга, па самим тим и трошкова штампања часописа, и повећања трошкова канцеларије утврђује се висина месечне чланарине за одрасле чланове 4 динара, а за омладинце 1 динар.

9. Ради увођења нових облика признања најзаслужнијим појединцима за оснивање филателистичких друштава, њихово јачање и уопште развој филателије прихвата се предлог о измени Правилника за додељивање Златног знака и увођење других признања. Налаже се Извршном одбору да ово примени до следеће скупштине.

Исто тако se усваја предлог o изради значака СФС и појединих друштава. Обавезује се Извршни одбор да прикупи понуде од предузећа која се баве овим послом и да их достави друштвима ради давања сагласности.

10. Састанци филателиста, које организује ФД „Београд“ имају карактер састанака свих филателиста Београда, којима у знатном броју присуствују и филателисти из унутрашњости Србије и из других република.

Због тога треба са овим састанцима и састанцима ове врсте и даље наставити. Извршни одбор Савеза са Извршним одбором ФД „Београд“ треба да обезбеди поштовање законских прописа у погледу обавеза према друштвеној заједници.

11. Да би се обезбедили услови за извршење техничких и других послова и нормалног рада канцеларије Савеза, овлашћује се Извршни одбор да заснује радни однос са лицем погодним за рад на овим пословима.

ТЕМАТСКО САБИРАЊЕ КАО ОПШТЕПРИЗНАТИ ВИД ФИЛАТЕЛИЈЕ

Dugo vremena tematsko sabiranje bilo je posmatrano kao manje vredan oblik filatelije. Naviknuti

FRANS
DE
TROYER

Generalni komesar prve međunarodne izložbe tematske filatelije »Thémabélga« i predsednik Tematske komisije FIP-e napisao je ovaj članak za drugi broj biltena izložbe. Zbog interesa koji može imati za jugoslovenske filateliste članak prenosimo u celini, prema prevodu sa engleske verzije teksta.

da se dive svojim klasičnim retkostima, mnogi filatelisti nisu obraćali previše pažnje na ovaj novi vid sabiranja, vid koji se nije obazirao na starost i retkost marke — i pri tome, iskreno govoreći, u početku nisu mnogo grešili. U brojnim tematskim kolekcijama iz tih, pionirskih, dana

uglavnom su se mogli videti pedantno poređani nizovi novih izdanja, čiju bi monotoniju tu i тамо razbio tek po neki žig, koverat prvog dana ili maksimum karta. Nedostatak filatelističkog obrazovanja prikrivan je crtežima i šarenim ilustracijama. Ali danas je tematska filatelija prevazišla svoje početničke slabosti i postala opštepriznati i opšteprihvaćeni vid filatelije. Mada još uvek bazirana na motivu i značenju marke, poštanskog žiga, tematska filatelija naših dana definitivno se okrenula svim onim neiscrpnim mogućnostima koje pruža sakupljanje maraka i ostalih poštanskih dokumenata.

Zahvaljujući neumornom radu brojnih filatelista, koji često moraju da se bore sa maticom starih shvatanja, i aktivnosti Tematske komisije FIP-e, koja je nedavno dobila nova pravila, nivo tematskih zbirki podigao se u toj meri, da su one danas ravnopravni partneri klasičnim zbirkama na svim međunarodnim izložbama.

Dobra tematska zbirka sadrži u sebi sve one elemente koji se mogu očekivati, i zahtevati, od izvorne filatelije.

Istraživanje predmeta sabiranja

Klasične, tradicionalne zbirke sve više i više prestaju da budu jednostavno gomilanje rariteta i unikata, i okreću se proučavanju nastanka i upotrebe maraka, što od tematskih zbirki zahteva detaljno i studiozno istraživanje objekta sabiranja. A tu nam već ne može pomoći klasičan način razdvajanja maraka prema motivu. Ozbiljan tematski sabirač danas se više ne zadovoljava time, on mora da uoči i pokaže vezu između predmeta svoga sabiranja i, na primer, istorijskih i ekonomskih faktora koji su na njega uticali. Zbirka čiju osnovu čine motivi konja ne sme nas odvesti ka drugim papkarima ili konjičkim trkama; moramo uočiti vezu između konja i pošte i prikazati postiljone, Poni Ekspres, Malredija...

»Pomorske« zbirke ne treba da budu ograničene samo na različite tipove brodova; njima se može istaći ekonomski aspekt moreplovstva, ilustrovati pomorske bitke, ne zaboravljajući pritom ni poštanske veze — jer mogu se naći retke marke sa žigovima »Via di Mare« ili »Piroscafi postali Francese«.

Život pape Pia IX usko je povezan sa životom i delom Kavura, Macinija, Garibaldija i Vitorija Emanuela, a izdanja »Repubblica Romana« kao i marke papinskih država i Romanje, prve provincije koja se odvojila od njih, ilustruju to kao što nam i vojnička poštanska dokumenta daju podatke o ulasku u Rim 1870. godine.

Filatelistički razvoj

Današnja tematska filatelija ima velikih prednosti nad ostalim oblicima sabiranja, ona u sebe uključuje sve što filatelija može

pružiti, a vreme i prostor ne predstavljaju joj nikakvu zapreku: u tematskoj zbirci svoje mesto mogu naći svi filatelistički i poštanski objekti.

Klasična izdanja mogu se naći pored noviteta, prefilatelistička pisma povezana su sa novim prigodnim žigovima; marke lokalnih izdanja prikazane zajedno sa žigovima vojnih pošta i cenzura daju jasnu sliku određenog vremenskog perioda, a crtež na poštanskoj celini često može da istakne, pa čak i objasni motiv neke marke. Božićni let Grafa Cepelina bio bi najzapaženiji predmet u zbirci maraka sa motivom božića, a pismo golubije pošte ili pismo iz Finske ukrašeno perom u znatnoj meri podiglo bi vrednost tematske zbirke »Ptice«. Mogućnosti tematske filatelije su beskrajne; sve što je na bilo koji način povezano sa filatelijom ili poštanskom službom može biti upotrebljeno u zbirci da je upotpuni i učini atraktivnijom.

U radu na specijalizovanim zbirkama prema predmetu sakupljanja može se naići na prave studije o pojedinim izdanjima ili institucijama, kao što su recimo Evropski savet u Štrazburgu, Olimpijski komitet ili organizacija filatelističkih izložbi.

Postoji samo jedan uslov pri formiranju tematskih zbirki: motiv, predmet ili značenje filatelističkog objekta mora biti direktno povezano sa odabranom temom.

Retkost objekata

Vreme kada su zbirke sastavljane isključivo od maraka davno je prošlo. Svaki sabirač, dostojan tog imena, danas je upoznat sa svim aspektima filatelije, a jedan

od najvažnijih elemenata filatelističkih je retkost izložka. Vrednost marke ili koverta svakako ne određuje tematsku filateliju, jer tematske zbirke izgrađene su tako da istaknu osnovnu ideju, ali ona koja to čini uz pomoć retkih i vrednih primeraka privući će veću pažnju i naići na bolji prijem.

Jer, od dve kuće izgrađene prema istom planu biće lepša ona za čiju je gradnju upotrebljen odgovarajući i kvalitetniji materijal. Shodno tome, od dve zbirke koje razrađuju istu osnovnu ideju, višu ocenu žinija dobiće ona koja boljim, ređim i vrednijim primercima ilustruje temu.

Kako tematska filatelija vodi računa jedino o predmetu prikazanom na marki ili o njegovom značenju, mogućnosti služenja različitim granama filatelije su gotovo neograničena. No i pored toga, nedostupni i vema retki primerci ne nalaze se u ovim zbirkama; filatelisti koji su se posvetili tematskom sabiranju obično ima-

ju veoma ograničene izvore materijala, ali posle dugog istraživanja i čekanja povoljne prilike uvek se nađu brojne marke i koverti koji zaslužuju pažnju svakog dobrog poznavaoaca. Nemoguće je i zamisliti zbirku posvećenu Olimpijskim igrama bez studije grčkih maraka iz 1896.; Hermesova glava može se videti u brojnim zbirkama na temu literature i mitologije, a zbirka posvećena istraživanjima i istraživačima nepotpuna je bez prvih maraka Čilea i izdanja SAD iz 1893. posvećenog Kolumbu.

Čak i zbirke takvog tipa kao što je recimo »Fauna« uključuju u sebe kanadskog »Dabra« i zapadnoaustralijskog »Crnog labuda«. Primeri za to su brojni, pogotovo kada se uzmu u obzir koverti na kojima se pojavljuju ovi vanredno lepi i zanimljivi primerci.

Pojam retkosti u tematskoj filateliji nije isključivo vezan za klasična izdanja maraka, on je dvostruk i obuhvata kako skupe klasične marke, tako i sva ona moderna izdanja i filatelističke objekte koji se teško mogu pronaći.

Primera radi, pojedini stari poštanski žigovi, a žigovi su sastavni deo svake tematske zbirke, danas se više uopšte ne mogu naći, a marke, pa čak i one najskuplje, gotovo se uvek mogu nabaviti na aukcijama.

Zahvaljujući iscrpnom istraživanju teme i upotrebi zanimljivih filatelističkih elemenata, tematska filatelija našla je svoje mesto ravnopravno sa ostalim oblicima filatelije.

Годишња претплата
на „Филателисту“
износи само

дин. 30.—

КОРЕНИ НАШЕ КАТАЛОГОМАНИЈЕ

У току 5 месеци сакупљачи југословенских поштанских марака добили су 5 каталога односно допуна званичних и незваничних издавача. Прво се као што је уобичајено појавио каталог Бироа за поштанске марке и издавачку делатност ЗЈПТТ. Затим су дошле нове цене комисије часописа *Колекционари* цене Дејана Тубиновића у часопису *Филателиста*, па допуна Бироа у ПТТ Вјеснику и најзад допуњена брошура нових цена Тубиновића, као прилог *Филателиста*. Многи наши чланови сматрају, да се ова, како они кажу, каталогоманија може објаснити само са две речи: општа збрка. Међутим ова „збрка“ је нешто сасвим друго, мислим, за нас сакупљаче врло позитивно.

Сакупљачима наших марака прешло је у навик у за протеклих 30 година, да им Југофилателија, касније Биро својим званичним каталогом процењује вредност збирке, односно одређује цену куповине и продаје. Ми смо често давали неке примедбе, али смо ипак тај каталог дисциплиновано примали као нешто реално, стручно, званично. Ове године, као никада до сада, та књига нас је у погледу цена, не само изненадила, већ по неколико значајних ставки до краја обманула, иако верујемо да то није била намера издавача. На то је сигурно утицало више објективних и субјективних елемената. Ваљало је очекивати да то и сам издавач увиди, да се коригује па, ако треба, и извини филателистима, што је у нашим условима нормално и уобичајено. Међутим он се уместо тога, по неком његовом уобичајеном праву љути и са чуђењем пита: како се то неко и са којим правом усудује да га опомиње, да би одмах иза тога својом изменом цена доказао да поступа попут „Вође“ Радоја Домановића — ја сам слеп.

Нисам квалификован да одређујем стварну вредност наших марака на светском тржишту, али се мора имати на уму чињеница: један немачки трговац марака упутио је своју откупну листу у Југославију, у исто време када је изашао и каталог Бироа, за марке краљевине Југославије, додајући да плаћа 70% од цене која се прилаже.

Пошто смо некако навикли да купујемо и продајемо 70% од нашег каталога, да упоредимо за неколико ствари нашу каталожску и купопродајну цену са каталожском ставком и куповном ценом немачког трговца:

Кат. биро број	Кат.: цена Бироа у дин.	купо - прод цена 70%	откуп. лис- та у ДМ	плаћа 70% у динарима
1/14	80	56	20	98
25/29	900	630	250	1225
32/41	400	280	120	588
44/55	700	490	200	980
56/67	350	245	100	490
68/77	1400	980	400	1960

За мене као сакупљача није и не може бити значајно какве су спекулантске намере овог трговца. За мене је битно да сам у датом моменту обманут од издавача нашег Каталога, јер ако сам принуђен да отуђим серију 68/77, због њихове дезинформације треба да изгубим 1.000 динара. Ако сам већ дошао до овог сазнања, онда ми је ваљда дозвољено да се питам: да ли и даље по некој навици треба да му признајем неко „званично“, „меродавно“ право да одређује вредност наше збирке. Да ли је управо издавач оправдао дугогодишње поверење, које су му без резерве пружали наши сакупљачи? Ако издавачу нашег Каталога није стало до наше речи, до нашег поверења, по каквом то бирократском правилу морамо да бринемо о његовом ауторитету?

Часопис Колекционари коректно је поступио према својим читаоцима, јер их је упозорио да се чувају обмане. Дејан Тубиновић као стари члан Савеза филателиста нашао се такође побуђеним да сакупљачима наших марака изнесе истину о вредности њихових збирки. Друга је то ствар да ли је он у томе у потпуности успео. Да ли је имао могућности да реално сам сагледа и процени оно што је некада као одговорно лице за каталог радио са групом сарадника. Он је у сваком случају добро учинио што је овај проблем покренуо и усудно се да завири под „званични“ veo издавача каталога, који је некада и сам стварао и да га упозори: да Биро постоји због филателиста, а не филателисти због Бироа.

BALKAN Tradicionalna izložba i susreti filatelista balkanskih zemalja održaće se ove godine u Sofiji, Bugarska, u vremenu od 27. septembra do 5. oktobra, u organizaciji Saveza bugarskih filatelista i uz saradnju Ministarstva veza.

Da se podsetimo, домаћин *Balkanfile V* bio je jedan od inicijatora prve međunarodne izložbe filatelista balkanskih zemalja, koja je održana u Varni 1965. i doživela značajan uspeh. Pored poštanskih uprava, u Varni je izlagalo i oko 370 filatelista iz svih balkanskih zemalja, što je predstavnike nacionalnih filatelističkih organizacija učvrstilo u uverenju da od ove izložbe treba stvoriti tradiciju, tradiciju koja možda najbolje ilustruje želje balkanskih naroda za međusobnim prijateljstvom i aktivnom miroljubivom saradnjom. U godinama koje su sledile, održane su izložbe u Istambul, Bukurešt, Smirni, ove godine домаћин će biti Sofija, a Albanija, Grčka i Jugoslavija do sada su se javljale samo kao gosti.

Izložba se održava u skladu sa opštim pravilnikom FIP-e i posebnim pravilima *Balkanfile V*, a učestvovanje na njoj ne podleže nikakvim dažbinama, izuzev plaćanja transporta izložaka do mesta održavanja. Svaki učesnik može dobiti najmanje 2 a najviše 8 vitrina, čije su unutrašnje dimenzije 90 × 110 cm., tako da primaju 12 listova formata 26 × 32 cm, odnosno 16 listova formata 24 × 29 cm. Osim toga, za omladinsku klasu pripremljene su i vitrine dimenzija 95 × 105 cm., koje primaju po 12 listova.

Provizorne prijave učešća treba dostaviti na adresu »Savez filatelista Srbije, za Dr B. Novakovića, Sremska 6/IV, 11000 Beograd« najkasnije do 25. maja, definitivne do 20. juna, a eksponate do 25. avgusta.

ESPAÑA

75

MADRID

• 4-13 ABRIL 1975

Dipl. ing. Mirko Verner
Novi Sad

●
USPEH JUGOSLOVENA
NA IZLOŽBI
„ESPAÑA 75“

●
„Filatelisti“ — bronza
za literaturu

Na najvećoj ovogodišnjoj međunarodnoj izložbi, koja je u Madridu održana povodom 125-godišnjice prve poštanske marke Španije, učestvovali su filatelisti, poštanske uprave i poštanski muzeji iz preko sto zemalja sa vanrednim kolekcijama maraka i drugih filatelističkih objekata, među njima i jugoslovenski filatelisti sa dvadeset izložaka.

Espanja 75 priređena je u nekoliko paviljona madridskog velesajma na površini koja je zapremala preko 20.000 m² prostora, i sa vitrinama za čiji bi potpuni obilazak posetioc morao da prepešači oko 18 kilometara.

Jugoslovenski izlagači učestvovali su sa veoma dobro odabranim i opremljenim kolekcijama, što nam je, prvi put posle duže vremena, donelo značajna međunarodna priznanja na izložbi ovakvog ranga. Ukupno su osvojene dve prve nagrade, devet drugih, tri treće, tri omladinske diplome u rangu medalje, bronzana medalja u klasi literature i počasna nagrada Izložbenog odbora u vankonkursnoj klasi. Pojedini izlagači dobili su:

Pozlaćenu medalju:

Dipl. ing. Vladimir Vujošević, Beograd, za specijalizovanu zbirku maraka Jugoslavije od 1944. do 1974.

Dr Spasoje Kaćanski, Novi Sad, za studijsku zbirku izdanja »29. listopad 1918.«

Srebrnu medalju

Dr Branislav Novaković, Beograd, za zbirku pisama Srbize 1914—18.

Jovan Vojnović, Beograd, za zbirku neupotrebljenih celina Srbije.

Zvonimir Krelić, Zagreb, za specijalnu zbirku maraka Bosne SHS.

Teodorović Dragislav, Sarajevo, za specijalizovanu Jugoslaviju.

Stevan Zorad, Novi Sad, za zbirku nezupčanih maraka Mađarske.

Franjo Nađ, Novi Sad, za zbirku celina Mađarske (u izvodu).

Borivoje Jojkić, Novi Sad, za zbirku retkih celina Amerike.

Milorad Panić, Novi Sad, za tematsku zbirku »Olimpijade«.

Danijel Bjeković, Novi Sad, za zbirku slikovitih celina celog sveta do 1900. godine. Ovo je ujedno i jedini izlagač iz grupe pionira do 12 godina starosti koji je dobio medalju.

Bronzanu medalju

Ivo Draganić, Zagreb, za izložak »Istorija naše avijacije«.

Darko Ivić, Sarajevo, za izložak »Automobilizam na markama«.

Dragislav Teodorović, Sarajevo, za zbirku avionske pošte Jugoslavije.

Omladinske diplome:

Mirjana Radojčin, Boris Bjeković i Milan Karan, svi iz Novog Sada.

Bronzanu medalju u klasi literature:

Filatelista, organ Saveza filatelista Srbije, Beograd (u klasi literature dodeljuju se isključivo diplome u rangu medalja).

Počasnu nagradu u vankonkursnoj klasi:

Dipl. ing. Mirko Verner, Novi Sad, član žirija »Españe 75«, za izložak retkih celina Britanske imperije.

Rezultatima postignutim u Madridu jugoslovenski filatelisti mogu biti zadovoljni, no samo ako ovaj uspeh shvate kao obavezu za izložbe koje tek dolaze.

NOVE JUGOSLOVENSKE MARKE

Evropa — Cept

U prethodnom broju našeg časopisa, na strani 7, doneli smo informaciju o ovogodišnjem izdanju Evropa-maraka na osnovu službenih podataka kojima smo raspolagali. U međuvremenu je doneta odluka o povišenju tiraža, te obaveštavamo čitaoce da će 28. aprila biti emitovano ukupno 1,050.000 primeraka vrednosti od 3,20 dinara, i 900.000 primeraka vrednosti od 8,00 dinara.

Tridesetogodišnjica pobede nad fašizmom

U čast tridesetogodišnjice pobede nad fašizmom i oslobođenja Jugoslavije Zajednica jugoslovenskih PTT donela je odluku da u svoj emisioni program za 1975. naknadno unese i jednu marku posvećenu ovom značajnom jubileju. Kao motiv za ovu marku odabran je spomenik u izgradnji borcima palim na Sremskom frontu, delo vajara Dušana Džamonje.

Po nominalnoj vrednosti od 3,20 dinara, marka će biti puštena u promet na sam Dan pobede, 9. maja, u tiražu od 450.000 komada, a istog dana Biro će emitovati i jedan prigodni koverat po ceni od 2,50 din.

Marku je priredio za štampu akademski slikar iz Beograda Andrija Milenković, a tehnikom četvorbojnog ofseta štampao ju je Zavod za izradu novčanica u Beogradu, u tabačićima od po devet primeraka.

Doplatna marka za Nedelju Crvenog Krsta

Doplatna marka od 0,20 dinara, koja će biti u obaveznoj upotrebi za vreme Nedelje Crvenog krsta od 5. do 11. maja, puštena je u prodaju 23. aprila.

Marka, čiji je nacrt delo akademskog slikara iz Beograda Andrije Milenkovića, prikazuje dve ukrštene ruke, znak Crvenog krsta i tekst »Blagovremena pomoć« na jezicima jugoslovenskih naroda, a

tehnikom četvorbojnog ofseta, u tabacima od 50 primeraka i ukupnom tiražu od 6,5 miliona komada štampala ju je VEB Staatsdruckerei (Državna štamparija) iz Lajpciga.

Nove vrednosti redovnih maraka sa turističkim motivima

Tri nove vrednosti redovnih maraka sa motivima turističkih mesta puštene su u promet 20. marta u apoenima od 1,00; 2,10 i 3,20 dinara, na kojima su respektivno prikazani detalji iz Ohrida, sa Hvara i iz Škofje Loke. Za razliku od ranije emitovanih maraka istoga izdanja, koje su bile rađene u bakrorezu, nove vrednosti štampane su ofset tehnikom usled čega slika marke deluje donekle mutno, a marke znatno gube u svojoj lepoti.

Prve su puštene u promet marke na običnom papiru, a predviđa se da uskoro budu emitovane i sa fosforescentnim premazom. Do momenta predaje rukopisa na slaganje, 25. aprila, nije puštena u prodaju ni jedna vrednost sa ovim premazom. Marka od 1,00 dinara je dovršena, dok su ostale dve još u procesu izrade.

XI cveće za Dan mladosti

I pored toga što je poslednje izdanje »prve serije« flore i faune bilo posvećeno cveću, i što je prošlogodišnje izdanje imalo više motiva na tematiku flore, prigodna serija povodom Dana mladosti, koja se pušta u promet 24. maja 1975. godine, upoznaće nas sa šumskim biljem jugoslovenskog područja.

Odazivajući se pozivu Biroa da odabere motive za ovo izdanje, Dr Budislav Tatić, profesor Univerziteta u Beogradu, odlučio se za:

- 1,20 din. — Jeremičak crveni (2,000.000. komada)
- 2,10 din. — Netak (1,500.000 komada)
- 3,20 din. — Velika slezovača (1,000.000 komada)
- 5,00 din. — Zdravinjak (1,000.000 komada)
- 6,00 din. — Kaćunak (780.000 komada)
- 8,00 din. — Vrbovica (220.000 komada)

a likovna rešenja pripremila je Bojana Spremo, akademski slikar iz Beograda, koja se kao autor naših maraka ponovo javlja posle duže pauze.

Tehnikom četvorbojne heliogravure, u tabacima od devet primeraka, marke je štampala engleska firma »Harrison and Sons« iz Londona.

Istog dana Biro će pustiti u prodaju i jedan prigodni koverat.

H. R. HARMER Ltd.

Od kako je izašao *Filatelista* br. 155, londonska firma H. R. Harmer organizovala je tri aukcije, od kojih je prva, održana 7—8. aprila, iznela na prodaju materijal Australije, Malte i Gibraltara, u kome se posebno ističe zbirka maraka Velike Britanije upotrebljenih na Malti, bogata mnogim retkim žigovima, koja je svojevremeno osvojila zlatnu medalju u međunarodnoj konkurenciji. Preostale dve aukcije, održane 21—23. i 28—29. aprila, nešto su interesantnije za nas, jer je materijal pronađen na njima pokriva područje celog sveta. Između 1092 lota, koliko su ukupno imale obe aukcije, izdvojili smo pojedine interesantnije, sa opisom i procenom vrednosti.

Australija:

1850—65. Marke od 3 i 6 kr. izdanja 1850—54 pojedinačno i u paru, i od 2 i 5 kr. iz 1860—64. na pismima, upotrebljene u Mađarskoj + + jedno prefilatelističko pismo Lstg. 12—15 (480—600 din.)

1950—53., Ptice, marke za avionsku poštu, falcovane, bez vrednosti od 10 i 20 šilinga Lstg. 50—75 (2—3.000 din.)

Vatikan:

1948., marke za vazdušnu poštu Lstg. 200 (8.000 din.)

Velika Britanija:

1935., Srebrni jubilej, komplet sa kolonijama, falc. Lstg. 50—60 (2—2.400 din.)

1948., Srebrni jubilej komplet, 138 maraka, falc Lstg. 70—80 (2.800—3.200 din.)

1953., Krunisanje, komplet + englesko izdanje u četvercu u posebnom albumu, 122 marke Lstg. 7—10 (280—400 din.)

1916., Solun, izdanje za Levant, komplet Lstg. 150 (6.000 din.)

Grčka:

1906., Olimpijada, 2 i 3 drahme, falcovano Lstg. 65 (2.600 din.)

1966—73., kompletne serije, 81 marka Lstg. 5 (200 din.)

Nemačka:

1803—67, Libek, 1, 2, 2 1/2 i 4 s., falcovano Lstg. 40—50 (1.600—2.000 din.)

1864., Maklenburg—Strelic, 1/3 gr., falcovano Lstg. 15 (600 din.)

1912., Službena karta leta Manhajm—Hajdelberg sa posebnim žigom + poluslužbena neupotrebljena karta od 25 pf. + etiketa iz 1912 Lstg. 15—20 (6—800 din.)

1912. Službena karta leta Pforchajm—Krlsrue, upotrebljena, sa posebnim žigom Lstg. 20—30 (800—1.200 din.)

Francuska:

1970—72. Zbirka nezupčanih maraka, uključivo izdanje za avionsku poštu od 20 fr. i 5 fr., Evropa 1971. i 1972., Dega 1 fr., itd., ukupno 45 komada Lstg. 75—100 (3—4000 din.)

Maraka našeg područja nije bilo.

(H. R. Harmer, Ltd., 41 New Bond str., London W1A 4EH, England. Godišnja pretplata na kataloge + liste ostvarenih cena 6 Lstg.)

KATALOG CELINA

JUGOSLOVENSKIH ZEMALJA

VI sveska

Izdanja za okupirana jugoslovenska područja

Prilog časopisu Filatelista

Beograd 1975.

Priredio za štampu:

Miodrag R. Vuković,
Beograd

Stručna recenzija:

grupa saradnika iz Zagreba,
Novog Sada i Beograda

AUSTROUGARSKA OKUPACIJA BOSNE I HERCEGOVINE 1879 — 1918.

Članom 25 Berlinskog ugovora od 13. jula 1878. godine, Austrougarska je dobila pravo da upravlja oblastima Bosne i Hercegovine, a već od juna do avgusta iste godine izvršila je mobilizaciju jednog dela svoje armije u cilju okupacije ovih oblasti.

Svakom delu armije bila je dodeljena ratna pošta, pri čemu je organizacija pošta sprovedena prema stepenu vojne hijerarhije. Pri štabovima armija formirane su direkcije ratnih pošta (Feldpostdirektion), pri korpusima ratno-poštanske uprave (Feldpostleitung), ratno-poštanske ekspoziture pri divizijama (Feldpostexpositur), a glavne ratne pošte pri manjim formacijama (Hauptfeldpost). Ratne pošte jedinica u Bosni bile su pod upravom Direkcije ratnih pošta sa sedištem u Slavonskom Brodu, a jedinica koje su nadirale u Hercegovinu iz Dalmacije Direkciji pošta i telegrafa u Zadru, sve dok 1879. u Sarajevu nije formirana C. i Kr. Direkcija vojnih pošta (K. K. Militärpostdirection).

Po ulasku okupacionih trupa u pojedinim mestima otvarane su etapne pošte (Etappenpost), ratne pošte (Feldpost) i poštarnice (Feldpostsammelstelle).

U prvo vreme ove pošte obavljale su saobraćaj samo za pripadnike okupacionih trupa, ali od 1. jula 1879. počinju da primaju i privatne, civilne pošiljke. Toga dana puštene su u promet i prve vrednosnice za okupiranu Bosnu i Hercegovinu, u čiji je sastav ulazio i Novopazarski Sandžak, a pošte gube mobilni karakter i iz ratnih prerastaju u stabilne, vojne pošte (Militärpost). Izuzetno su u Sandžaku, zbog njegovog strateškog značaja u odnosu na Tursku, pošte zadržale mobilni karakter ratnih pošta.

Pod okupacijom ove oblasti ostaju do 1908., kada je izvršena aneksija Bosne i Hercegovine, a područje Sandžaka vraćeno Turskoj. Konačno, krajem oktobra 1918. u Sarajevu je formirano Narodno vijeće koje proglašava ujedinjenje u Državu Slovenaca, Hrvata i Srba, a 1. decembra Država SHS i Kraljevina Srbija ujedinjenje su u Kraljevstvo Srba, Hrvata i Slovenaca.

Za vreme austrougarske okupacije u Bosni i Hercegovini od celina su korišćeni koverti, zatvorene dopisnice, dopisne i karte za naplatu dugovanja (poštanske karte sa nalogom). Osim toga, izdat je i poštanski štedionički list, koji je služio za štednju svota manjih od 1 krune. Karakter poštanskog štedioničkog lista nije u potpunosti razjašnjen, i pojedini autori, kao Paser naprimer, ne svrstavaju ga u celine.

Telegrafske primerke (potvrde o predaji telegrama) nisu celine već formulari, obzirom da je naštampana vrednosna oznaka služila samo kao cena formulara, a nije vršila nikakvu funkciju poštanskog saobraćaja.

IZDANJA AUSTROUGARSKE OKUPACIJE BOSNE I HERCEGOVINE

KOVERTI

1882., 27. mart. Prvo izdanje koverata za unutrašnji saobraćaj; vrednosna oznaka sa slikom grba u crtežu I ploče; papir beo, sa vodoznakom »BRIEF-COUVERT« visine 25 mm.; format koverta 155 × 85 mm.; na vrhu poklopca utisnut suvi žig u vidu rozete; štampa Državne štamparije u Beču.

1) 5 kr., crvena u nijansama 20.— 15.—

1892. Isto, samo format koverta manji, 132 × 107 mm.

2) 5 kr., crvena u nijansama 25.— 15.—

1896. Koverti za unutrašnji saobraćaj; vrednosna oznaka sa slikom grba u crtežu III ploče; format koverta kao kod prethodnog izdanja.

3) 5 kr., opekastocrvena 25.— 20.—

Crtež u III ploči je grublji, neprecizniji i odgovara III ploči poštanskih maraka.

promena valute: 1 Kr = 100 helera (=50 kr.)

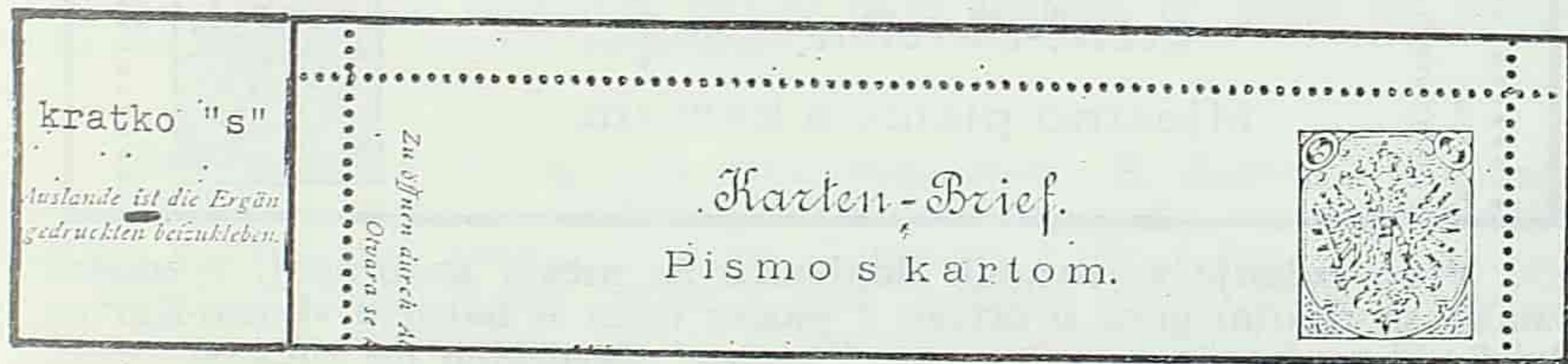
1900. Promena valute; vrednosna oznaka sa slikom grba sa oznakom vrednosti u helerima u donjim uglovima; format i vodoznak kao kod prethodnog izdanja; knjigotisak Državne štamparije u Beču.

4) 10 helera, crvena u nijansama 20.— 10.—

1900. (?). Kao prethodno izdanje samo papir iznutra siv, bez vodoznaka.

5) 10 helera, crvena u nijansama 30.— 20.—

ZATVORENE DOPISNICE

1886. Prvo izdanje zatvorenih dopisnica za unutrašnji (međumezni) saobraćaj; vrednosna oznaka sa slikom grba u crtežu I ploče; slovo »s« u reči »ist« nemačkog teksta napomene na poledini kratko; papir spolja tamnosiv, ili svetlo, iznutra beo; zupčanje okvira linijsko 11,5, linijsko 12; ili češljasto 11; dimenzije sa zupčanim rubom 140 × 85 mm.

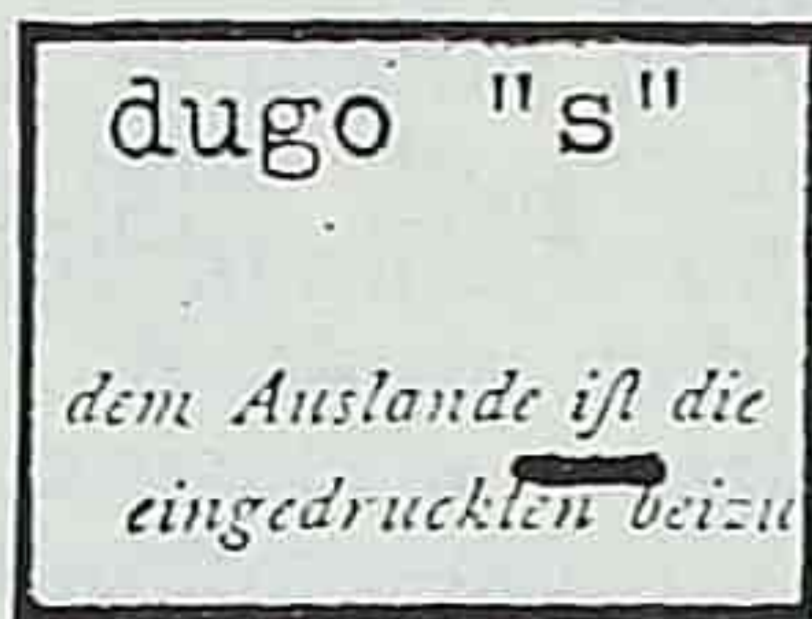
1) 5 novč., ružičasta do crvena, u nijansama

A. zupčanje linijsko 11,5 10.— 25.—

B. zupčanje češljasto 11	10.—	20.—
C. zupčanje linijsko 12	20.—	40.—

1886. Isto, samo karton spolja svetlosiv, i položaj reči »An« ispred prve adresne linije različit u odnosu na reč »Pismo« u natpisu: udaljena 10 ili 14 mm; zupčanje linijsko 10,5 ili češljasto 11.

2) 5 novč., ružičasta do crvena,	I 10 mm	II 14 mm
A) zupčanje linijsko 10,5	15.— 25.—	60.— 80.—
B) zupčanje češljasto 11	20.— 35.—	65.— 100.—

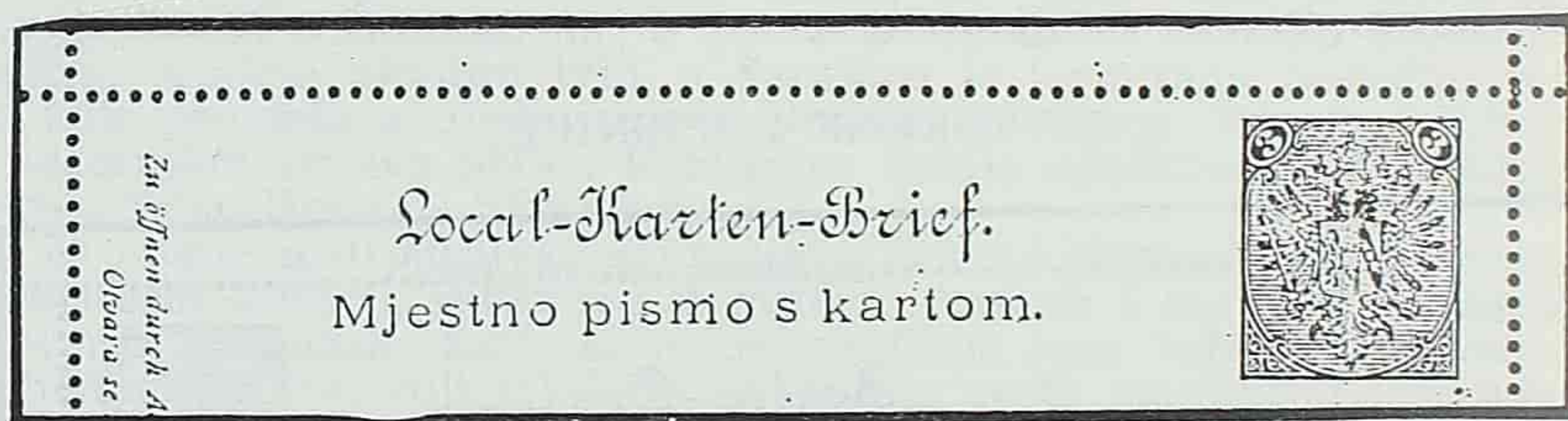
11886. Kao prethodno izdanje, samo je reč »ist« u nemačkom tekstu napomene na poleđini sa dugim slovom »s«; karton tamnosiv; slovo »t« u »Karten« stoji između slova »o« i »s« u »Pismo s«; zupčanje linijsko 10,5, 11,5 ili 12.

3) 5 novč., ružičastocrvena do crvena u nijansama		
A. zupčanje linijsko 10,5	12.—	25.—
B. zupčanje linijsko 11,5	15.—	35.—
C. zupčanje linijsko 12	10.—	25.—

1890. Kao prethodno izdanje, samo je karton spolja svetlo siv, a slovo »t« u »Karten« stoji ili između slova »o« i »s« u »Pismo s...«, ili tačno iznad slova »o«; zupčanje linijsko 9, 10,5 ili 11,5.

	I između	II iznad »o«
4) 5 novč., crvena u nijansama		
A. zupčanje linijsko 9		45.— 60.—
a) sa greškom »Bries« mesto »Brief«		100.— 150.—
B. zupčanje linijsko 10,5	15.— 25.—	20.— 35.—
C. zupčanje linijsko 11,5	20.— 30.—	30.— 45.—

Postoje manje razlike u međusobnom položaju pojedinih elemenata sloga.

1892. Prvo izdanje zatvorenih dopisnica za mesni saobraćaj; vredosna oznaka sa slikom grba u crtežu I ploče; tekst u natpisu »Local-Karten-Brief / Mjestno pismo s kartom«; karton plavozelen do žućkasto zelen; zupčanje linijsko 10,5 i 11,5 ili češljasto 11.

	I plavo-	II žućkasto-
	zelen	zelen
5) 3 novč., zelena u nijansama		
A. zupčanje linijsko 10,5	15.— 25.—	30.— 40.—
B. zupčanje linijsko 11,5	25.— 40.—	35.— 45.—
C. zupčanje češljasto 11	30.— 40.—	

Postoje primerci kod kojih nedostaje tačka iza reči »ivica« u napomeni na levoj strani karte.

1894. Zatvorena dopisnica za međumesni saobraćaj; kao br. 4, samo vrednosna oznaka u crtežu III ploče; slovo »t« kao kod br. 4; karton svetlosiv, zupčanje linijsko 9, 10,5 i 11,5.

6) 5 novč., crvena u nijansama

A. zupčanje linijsko 9	10.—	50.—		?
B. zupčanje linijsko 10,5	15.—	25.—	40.—	50.—
C. zupčanje linijsko 11,5	25.—	30.—		?

Crtež u III ploči je grublji, neprecizniji i odgovara III ploči poštanskih maraka.

Promena valute: 1 Kruna = 100 helera (= 50 novč.)

1900. Promena valute; zatvorene dopisnice za mesni i međumesni (unutrašnji) saobraćaj sa vrednosnom oznakom sa slikom grba i oznakom vrednosti u helerima u donjim uglovima; karton spolja plavičast (br. 7) ili svetlo do plavosiv (br. 8) a iznutra beo; zupčanje linijsko 10,5.

7) 6 helera, smeđa, karton plavičast	12.—	10.—
8) 10 helera, crvena, u nijansama		
a) karton svetlosiv	12.—	10.—
b) karton tamnosiv	15.—	12.—
c) karton plavičastosiv	15.—	12.—

1901. Kao prethodno izdanje, samo promena boje kartona; karton žućkast, iznutra beo (br. 9) ili žućkast do bleđožut iznutra plavosiv.

9) 6 helera, smeđa, karton žućkast/beo	15.—	25.—
I sa nezupčanom ivicom	100.—	200.—
10) 10 helera, crvena, karton žućkast/plavosiv	12.—	18.—

Kod zatvorene dopisnice br. 10 boja kartona se kreće od bleđo žute do žućkaste. iznutra plavosive.

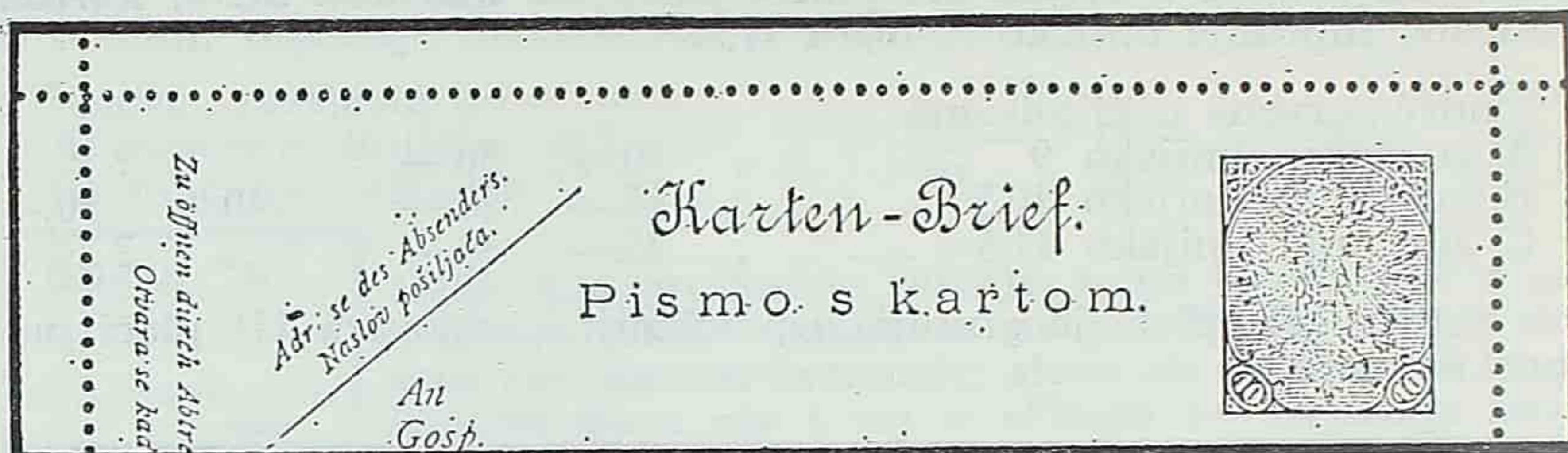
Za vreme I svetskog rata sarajevska firma B. Buhvald preštamala je, bez odobrenja nadležnog ministarstva, razne vrste nevažećih karata i zatvorenih karata tekstem »Feldpost« i »Portofrei«. U zavisnosti od vrste upotrebljene celine i tipa pretiska razlikuje se 11 vrsta ovih privatnih »Feldpost« karata (3 zatvorene i 8 običnih).

*

Bosanske celine, posebno ranija izdanja, postoje i rukopisno poništene. Doplata za takve primerke kreće se od 50—150%.

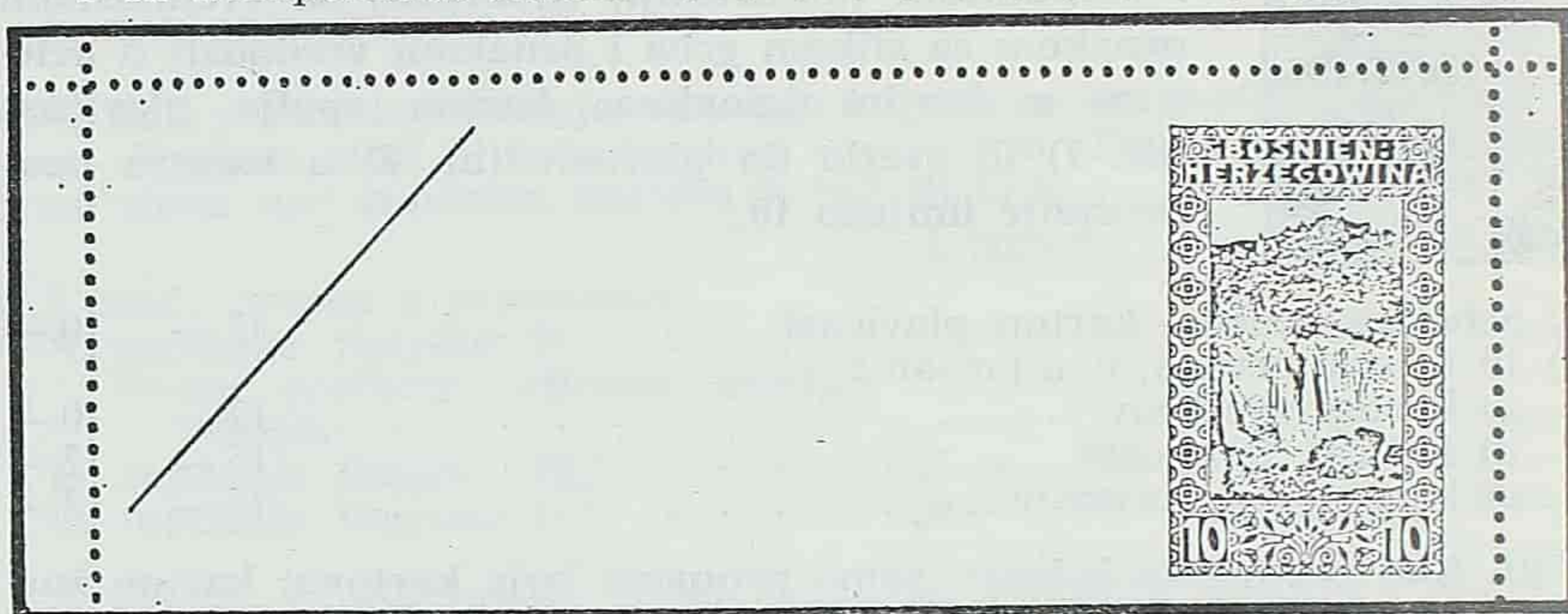
Navedene cene za upotrebljene primerke odnose se na komode sa običnim žigovima. Kod ređih žigova, ceni celine treba dodati i vrednost žiga.

1905. Zatvorena dopisnica za međumjesni saobraćaj; vrednosna oznaka kao kod prethodnog izdanja; u gornjem levom uglu štampana, u kosom položaju napomena podvučena crtom: »Adresse des Absenders/Naslov pošiljača«; karton svetlosiv, zupčanje linijsko 10,5 ili češljasto 11.

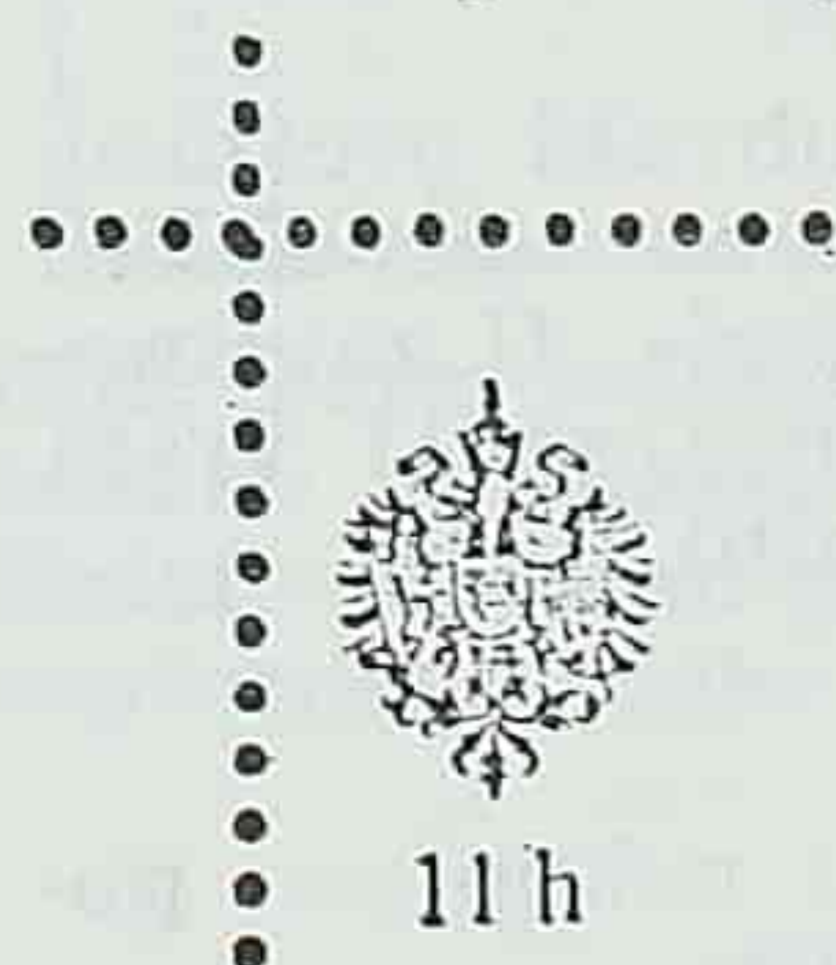
11) 10 helera, crvena u nijansama

A. zupčanje linijsko 10,5	8.—	10.—
B. zupčanje češljasto 11	15.—	20.—
I sa nezupčanom ivicom	150.—	250.—

1906. Zatvorene dopisne karte za međumjesni saobraćaj; vrednosna oznaka sa motivom vodopada Plive u Jajcu; bez ikakvih natpisa na karti, samo sa jednom kosom crtom za adresu pošiljaoca u gornjem levom uglu; karton svetložut, zupčanje linijsko 10,5, format 140 × 90 mm.

12) 10 helera, crvena, karton svetlo žut 20.— 10.—
Postoje manje razlike u nijansi boje štampe i kartona.

1907. Kao prethodno izdanje, samo bez kose crte, sa grbom i oznakom prodajne cene »11 h« u gornjem levom uglu (10 helera poštarine + 1 heler za papir); karton svetložut, zupčanje linijsko 10,5.

13) 10 (11) helera, crvena 30.— 15.—
I sa nezupčanom ivicom 200.— 350.—
Poštarina za zatvorenu dopisnicu povišena je 1916. na 15 helera.

1916. Povišenje poštarine; zatvorena dopisnica za međumjesni saobraćaj sa vrednosnom oznakom sa slikom antičkog ratnika; bez ikakvog natpisa na karti; karton svetložut, zupčanje linijsko 10,5.

14) 15 helera, crvena 25.— 40.—

Kod ove zatvorene dopisnice zupčanje nije tačno 10,5 već varira.

DOPISNICE

1879. Prvo izdanje dopisnih karata za unutrašnji saobraćaj; vrednosna oznaka sa slikom grba u crtežu I ploče, kao kod odgovarajućeg izdanja redovnih maraka; levo gore habzburški grb, sve u ukrašnom okviru sastavljenom od 28×16 rozeta; u sredini natpis »Correspondenz-karte/Dopisnica«; dimenzije dopisnice 140×85 mm; punktiranje adresnih linija gusto, 31 tačka na svakih 20 mm (31/20), ili retko, 23 tačke na svakih 20 mm (23/20); noga slova »p« u »Dopisnica« ispod leve noge slova »n« u »Correspondenz« ili ispod sredine.

1) 2 novč., smeđa u nijansama	I 31/20	II 23/20
A. noga slova »p« ispod leve noge »n«		
a) karton tamnožučkast	20.— 12.—	15.— 10.—
b) karton svetložučkast	20.— 15.—	15.— 10.—
c) karton smeđast, gladak		20.— 15.—
d) karton smeđast, rapav		19.— 15.—
B. noga slova »p« ispod sredine »n«		
a) karton smeđast		25.— 15.—
b) karton svetložučkast		25.— 15.—

Kod svih karata poznate su приметne razlike u nijansama smeđe boje.

Dimenzije ukrasnog okvira variraju, po širini, od 127 do 129 mm.

Prva isporuka, predviđena za dvomesečnu upotrebu, ovih karata iznosila je 500.000 komada. Podaci o ostalim isporukama nisu poznati.

Ostali obrasci sa utisnutom slikom poštanske marke bili su obični formulari, jer je otisnuta vrednosna oznaka služila kao cena formulara, i nije obavljala nikakvu poštansku uslugu (vidi Dodatak).

1883. Prvo izdanje dopisnih karata za unutrašnji saobraćaj sa plaćenim odgovorom; vrednosna oznaka kao kod prethodnog izdanja; na uputnoj karti u donjem levom uglu napomena »Die angebotene Karte ist für die Antwort bestimmt/Privita karta određena je za odgovor«, a na karti za odgovor dodat treći red natpisa »(ANTWORT-ODGOVOR)«; okvir i dimenzije kao kod prethodnog izdanja; karton svetlo do tamnožućkast; sa ili bez razdvojne crte između karata.

	I sa	II bez
	razdvojne crte	
2) 2 + 2 novč., smeđa u nijansama	30.—	20.—
a) uputna karta	10.—	20.—
b) karta za odgovor	10.—	20.—

1890. Prosta dopisna karta za unutrašnji saobraćaj; kao br. 1, samo promena boje u kestenjastosmeđu i karton deblji, čvršći.

3) 2 novč., kestenjastosmeđa, karton sivkastožut	35.—	20.—
--	------	------

Postoje manje razlike u nijansi boje štampe i kartona.

1891. Proste dopisne karte i dopisne karte sa plaćenim odgovorom za unutrašnji i međunarodni saobraćaj; slično br. 1 i 2, samo ukrasni okvir veći, sastavljen od 28 × 17 rozeta; dimenzije karte 140 × 90 mm; karte sa plaćenim odgovorom sa tekstom kao karta br. 2, a za međunarodni saobraćaj još i sa natpisima na francuskom jeziku.

4) 2 novč., crvenosmeđa, karton sivkastožut	8.—	5.—
5) 5 novč., ružičasta, karton sivkastožut	15.—	10.—
6) 2 + 2 nov., crvenosmeđa, karton sivkastožut	25.—	
a) uputna karta	10.—	15.—
b) karta za odgovor	10.—	15.—
7) 5 + 5 novč., ružičasta, karton sivkastožut	30.—	
a) uputna karta	10.—	25.—
b) karta za odgovor	10.—	25.—

Kod karte br. 6a mogu se razlikovati dva tipa, u zavisnosti od međusobnog položaja redova napomene u donjem levom uglu: I drugi

řed napomene zavrřava se ispod slova »w« u »Antwort«, i II drugi řed napomene zavrřava se ispod slova »o« u istoj reči.

Promena valute: 1 Kruna = 100 helera (= 50 novč.)

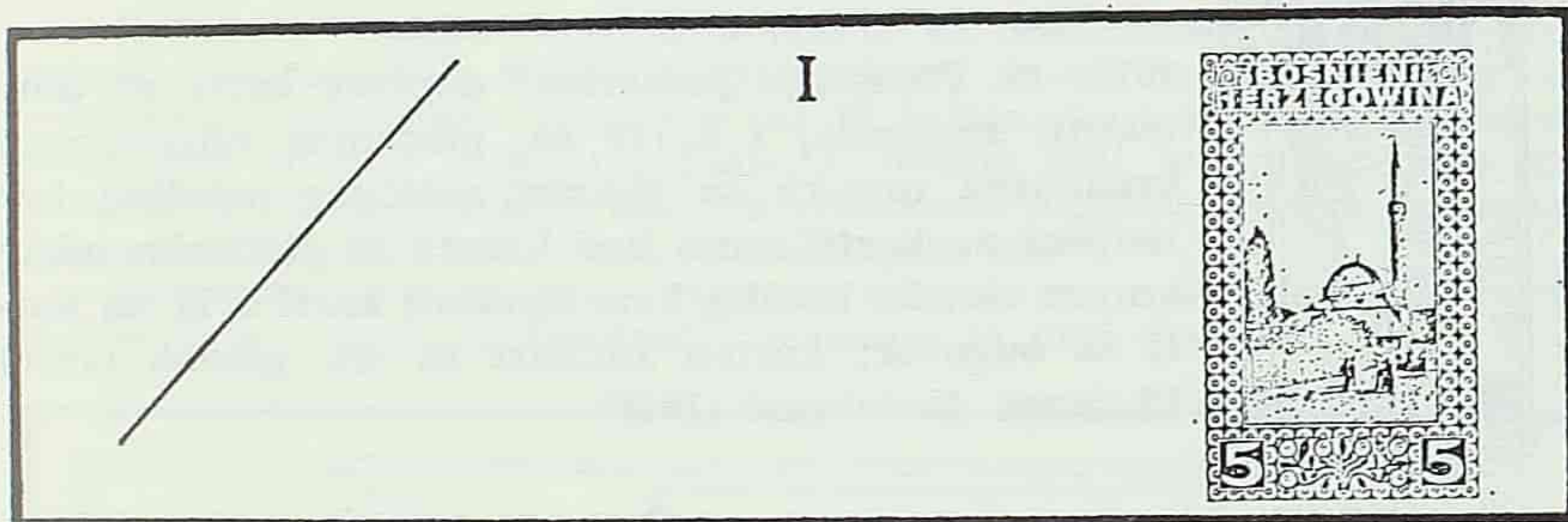

1900. Promena valute; proste dopisne karte i dopisne karte sa plaćenim odgovorom sa oznakom vrednosti u helerima u donjim uglovima vrednosne oznake; okvir, dimenzije i natpisi kao kod prethodnog izdanja; karte za međunarodni saobraćaj sa ili bez oznake »(B.u.H.)« u donjem desnom uglu, uz vertikalnu ivicu okvira; karton sivkastožut.

	I sa (BuH)		II bez (BuH)	
8) 5 helera, plavičastozelena			20.—	15.—
9) 10 helera, opekastocrvena	15.—	10.—	15.—	25.—
10) 5 + 5 helera, plavičastozelena			15.—	
a) uputna karta			5.—	15.—
b) karta za odgovor			5.—	15.—
11) 10 + 10 helera, opekastocrvena	20.—		30.—	
a) uputna karta	8.—	25.—	10.—	20.—
b) karta za odgovor	8.—	25.—	10.—	20.—

1901. Proste dopisne karte i dopisne karte sa plaćenim odgovorom za unutrašnji saobraćaj; kao prethodno izdanje samo promenjena boja.

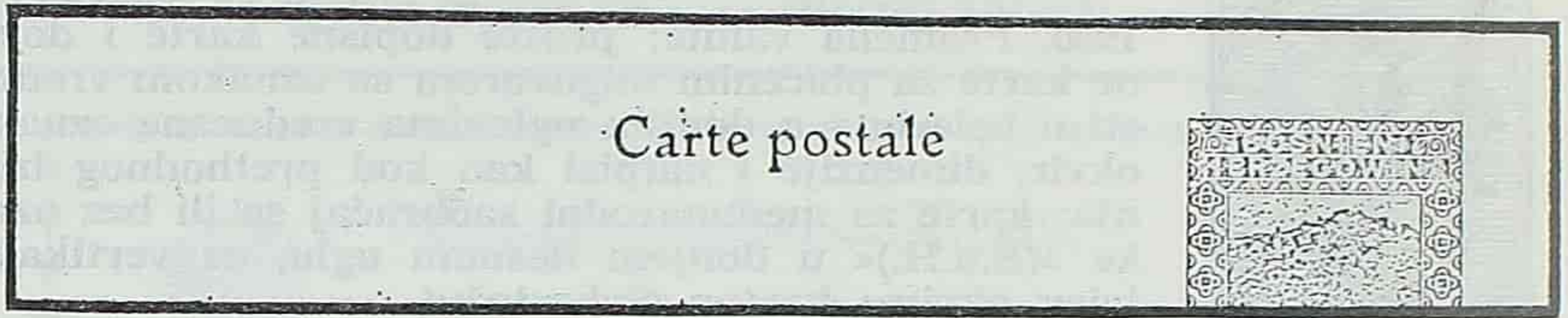
12) 5 helera, žutozelena, svetla do tamne	8.—	3.—
13) 5 + 5 helera, žutozelena	20.—	
a) uputna karta	8.—	25.—
b) karta za odgovor	8.—	25.—

1906. Proste dopisne karte i dopisne karte sa plaćenim odgovorom za unutrašnji i međunarodni saobraćaj; vrednosna oznaka sa motivom Karađoz džamije (5 helera) i vodopada Plive u Jajcu (10 h); karte za unutrašnji saobraćaj bez ikakvog natpisa, samo sa kosom crtom za adresu pošiljaoca u levom gornjem uglu, a karte sa odgovorom sa rimskim brojem I na uputnoj odnosno II na karti za odgovor; karte za međunarodni saobraćaj bez kose crte, sa francusko-nemačkim natpisima u gornjem levom uglu; karton sivkastožut.

14) 5 helera, plavičastozelena, u nijansama (džamija)	5.—	3.—
15) 10 helera, karminskocrvena, u nijansama (vodopad)	8.—	12.—

16) 5 + 5 helera, plavičastozelena (džamija)	15.—	
a) uputna karta	5.—	10.—
b) karta za odgovor	5.—	10.—
17) 10 + 10 helera, karminskocrvena	20.—	
a) uputna karta	8.—	25.—
b) karta za odgovor	8.—	25.—

1907—12. Dopisne karte i dopisne karte sa plaćenim odgovorom za unutrašnji saobraćaj, i dopisna karta za međunarodni saobraćaj; kao prethodno izdanje, samo karte za unutrašnji saobraćaj bez kose crte u gornjem levom uglu, a karta za međunarodni saobraćaj sa natpisom samo na francuskom jeziku, postavljenim u sredini; karton sivožučkast (1907) ili bledožut (1912).

	A. 1907.		B. 1912.	
18) 5 helera, plavičastozelena (džamija)	12.—	5.—	15.—	8.—
19) 10 helera, karminskocrvena (vodopad)	18.—	10.—	20.—	12.—
20) 5 + 5 helera, plavičastozelena (džamija)	20.—		30.—	
a) uputna karta	8.—	15.—	10.—	20.—
b) karta za odgovor	1.—	15.—	10.—	20.—

Poštarina za dopisne karte u unutrašnjem saobraćaju povišena je 1916. godine na 8 helera.

1916—18. Povišenje poštarine; dopisne karte za unutrašnji saobraćaj i karte sa plaćenim odgovorom; vrednosna oznaka sa slikom antičkog ratnika; bez natpisa na karti, samo kod karata sa plaćenim odgovorom rimska brojka I na uputnoj karti a II na karti za odgovor; karton žučkast ili siv, gladak (1916) ili rapav do rebrast (1918).

	I gladak		II rapav	
21) 8 helera, žutozelena u nijansama				
a) karton žučkast	10.—	4.—	12.—	6.—
b) karton siv, običan			15.—	10.—
c) karton siv, rebrast			15.—	10.—
22) 8 + 8 helera, žutozelena u nijansama	30.—			
a) uputna karta	10.—	20.—		
b) karta za odgovor	10.—	20.—		

Dopisnice sa drugim motivima vrednosne oznake, ili sa motivom ratnika u promjenjenom crtežu sa oznakom vrednosti 6 umesto 8 helera su eseji, a sa usvojenim motivom i oznakom vrednosti 8, samo štampane u drugim bojama su probni otisci. Cena po sporazumu.

Karte br. 21 II najčešće se sreću dofrankirane markom od 2 helera sa pretiskom »1918«, ekspresnom markom od 2 h. ili novinskom markom od 2 h. Karte su prodavane sa već dolepljenom markom, usled povišenja poštarine koje je stupilo na snagu 1. IX 1918. (— 30%).

1918. Dopisne karte za međunarodni saobraćaj, proste i sa plaćenim odgovorom; vrednosna oznaka kao kod prethodnog izdanja, samo od 10 helera; na sredini karte natpis na francuskom jeziku »Carte postale«; a kod karte sa plaćenim odgovorom još i oznake I i II.

23) 10 helera, svetlocrvena	—	—
24) 10 + 10 helera, svetlocrvena	—	—
a) uputna karta	—	—
b) karta za odgovor	—	—

Na dan 1. septembra 1918. poštarina u unutrašnjem saobraćaju za dopisnu kartu povišena je na 10 helera.

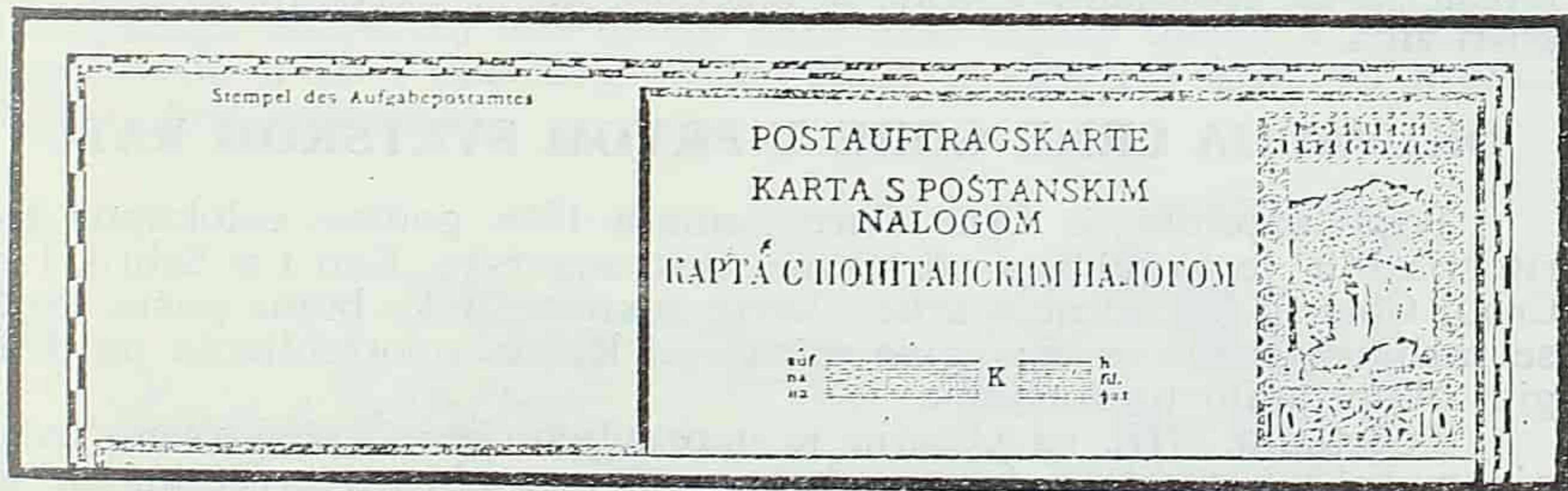
1918., septembar. Povišenje poštarine; dopisna karta za unutrašnji saobraćaj sa vrednosnom oznakom sa slikom ratnika od 10 helera; bez natpisa na karti, samo kod karte za odgovor oznake I i II.

25) 10 helera, vinskocrvena	15.—	100.—
26) 10 + 10 helera, vinskocrvena	—	—
a) uputna karta	—	—
b) karta za odgovor	—	—

KARTE ZA NAPLATU DUGOVANJA

Karte za naplatu dugovanja (karte sa poštanskim nalogom) prvi put su uvedene 1915. godine i sastojale su se od dva dela: prvog, sa otisnutom vrednosnom oznakom od 10 helera, koji je služio kao obaveštenje o visini i razlogu naplate, i drugog koji je predstavljao poštansku uputnicu, i koji je bio bez vrednosne oznake, a taksa se naplaćivala u markama, kao i kod običnih uputnica.

Navedene cene za čiste primerke odnose se na komade kod kojih su oba dela u paru, za upotrebljene samo za prvi deo.

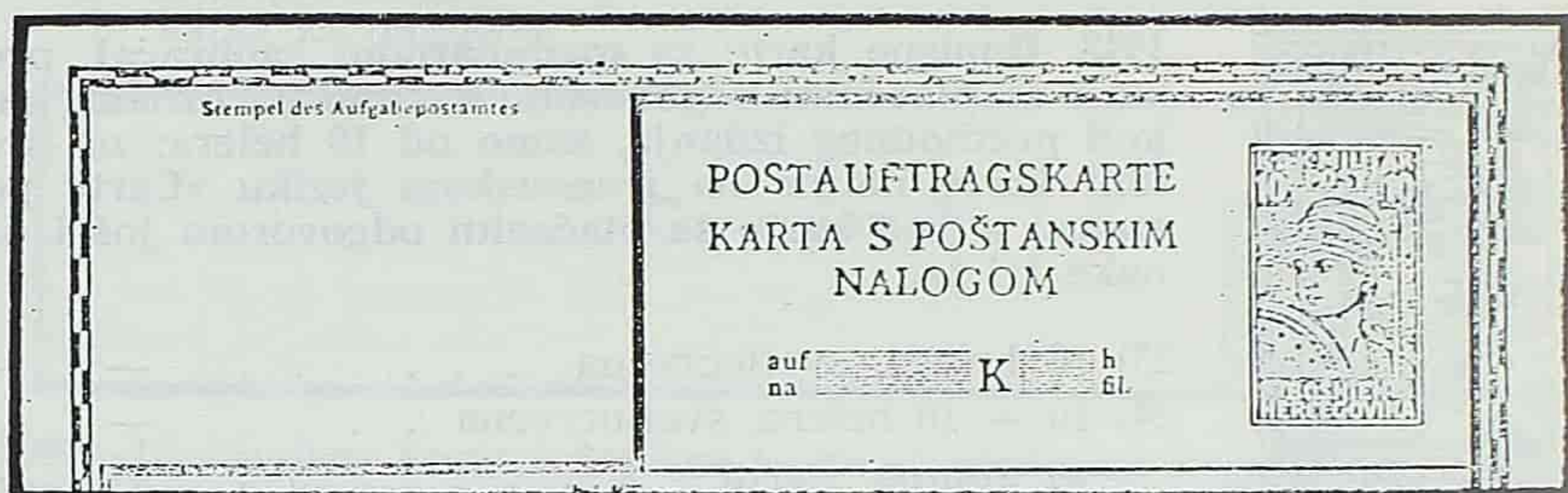

1915. Karta za naplatu dugovanja (karta sa poštanskim nalogom); vrednosna oznaka sa slikom vodopada Plive u Jajcu od 10 helera; papir siv.

1) 10 helera + 0 helera, karminska	40.—	—
--	------	---

1916. Isto, samo vrednosna oznaka sa slikom antičkog ratnika od 10 hel. i bez ćiriličnog teksta u natpisu.

2) 10 helera + 0 helera, vinskocrvena 25.— —

OKUPACIJA SRBIJE U PRVOM SVETSKOM RATU

a. Austrougarska okupacija Srbije

Posle povlačenja srpske vojske u jesen i zimu 1915. godine, celokupna teritorija Srbije (sa Makedonijom) podeljena je između Austrougarske i Bugarske. Na delu koji je okupirala Austrougarska redovan poštanski saobraćaj otvoren je za civile marta 1916. godine, a za prepisku su korišćene poštanske vrednosnice (marke i dopisne karte) austrougarske bojne pošte (Feldpost). Kod dopisnih karata bojne pošte mogu se razlikovati dva osnovna izdanja: prvo, provizorno izdanje, i drugo definitivno izdanje, sa više varijanti. Obzirom da su ove dopisnice bile korišćene i na ostalim teritorijama pod austrougarskom okupacijom, ne može se govoriti o posebnom izdanju za Srbiju. Karte upotrebljene u Srbiji razlikuju se samo po žigovima, i od interesa su za specijalne zbirke celina, žigova i vojnih pošta, a njihova vrednost zavisi gotovo isključivo od retkosti poštanskog žiga kojim su poništene.

b. Bugarska okupacija Srbije

U delu Srbije (sa Makedonijom) koji je okupirala Bugarska bile su u upotrebi kursirajuće bugarske marke i dopisne karte, koje se od istih poštanskih vrednosnica upotrebljenih na teritoriji Bugarske razlikuju samo po poštanskom žigu kojim su poništene. Ove karte od interesa su za specijalne zbirke, a vrednost im se određuje prema retkosti žiga.

OKUPACIJA CRNE GORE U PRVOM SVETSKOM RATU

Posle kapitulacije Crne Gore januara 1916. godine, celokupna teritorija bila je okupirana od strane Austrougarske. Kao i u Srbiji, i u Crnoj Gori su korišćene marke i karte austrougarske bojne pošte, koje se razlikuju samo po žigovima mesta od karata upotrebljenih na drugim okupiranim teritorijama.

Početakom 1917., na Cetinju je napravljeno jedno neslužbeno izdanje maraka i dopisnih karata. Lokalna vojna uprava preštampana je dopisne karte austrougarske bojne pošte prvog i drugog izdanja horizontalnim pretiskom u plavoj boji »Montenegro«. Dalje preštampanje i upotreba ovih karata zabranjeno je od strane Uprave vojnih pošta pri Ministarstvu rata u Beču (vidi Dodatak).

ITALIJANSKA OKUPACIJA JULIJSKE KRAJINE, ISTRE I DALMACIJE

Neposredno po završetku I svetskog rata, Italija je preduzela akciju zaposedanja pojedinih mesta u Juliskoj Krajini, Istri i Dalmaciji, u nameri da ih, na bazi Londonskog sporazuma, pripoji sebi. Zaposedanje se odvijalo iz tri pravca:

a) **zaposedanje po odeljenjima italijanske ratne mornarice**, u kome su učestvovali podmornica R 7, torpiljerke Albatros, Palade, 55 AS i 56 AS, torpedni čamci Mirabello, Sparviero, Racchia, Riboty i Nibbio, kao i neki drugi manji delovi mornarice. Zadar i korčulanski otoci zaposednuti su 4. novembra 1918., Šibenik, Premuda, Selve, Pag i Buje 6. novembra, a neki delovi mornarice ušli su i u Kotor 10. novembra.

b) **zaposedanje po četama koje su stigle morem iz Albanije**, a u kome su učestvovali 1., 2. i 3. bataljon 16. pešadijskog puka, koji su 7. novembra zaposeli Vis, Lastovo, Mljet i Korčulu.

c) **zaposedanje po četama sa italijanskog fronta**, u kome su učestvovali delovi 16., 17., 138., 143., 144., 225. i 263. pešadijskog puka. Rogoznica je zaposednuta 12. decembra 1918., Ugljan, Drniš i Knin 29. decembra, Obrovac 4. januara 1919., Pegomet i Labin 6. januara, Prapatnica i Ralmi 7. januara, Muk i Dolnje 9. januara, Kijevo 10. januara, Pašmanski otoci 18. januara, Kistanje 30. januara i Hvar 10. februara.

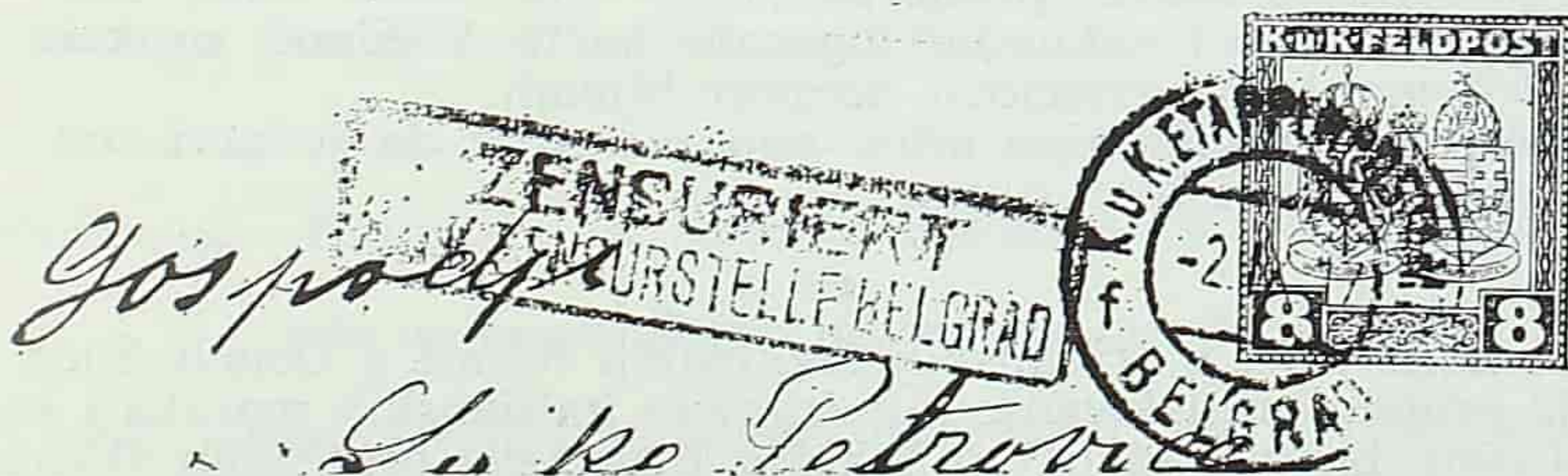
Za pojačanje okupacionih trupa stigle su naknadno i druge jedinice, koje su početkom decembra zaposele Skradin, Biograd na moru i pojedina mesta u okolini Zadra i Šibenika.

Zapovedništvo vojne vlasti u Dalmaciji preuzeo je u Šibeniku admiral Millo 14. novembra 1918., a 8. decembra 1918. upravu preuzima štab 24. divizije.

Po odredbama Rapalskog ugovora od 12. XI 1920., Šibenskog sporazuma od 9. VI 1920., Splitskih konvencija od 8. III 1921. i Trogirskog ugovora od 20. III 1921., italijanske trupe povukle su se iz većeg dela Dalmacije 19. aprila (I zona) i 13. juna 1921. (II zona), dok je grad Zadar sa okolinom anektiran 2. februara 1921. godine.

Za vreme okupacije izdavane su posebne poštanske vrednosnice, i to izdanja samo za Julijsku krajinu, kao i opšteg izdanja za Julijsku krajinu, Dalmaciju i Tirol. Za preštampavanje su upotrebljavane zatečene austrijske celine i kursirajuće italijanske, a celine posebnog izdanja za Julijsku krajinu razlikuje se od opšteg po tome što u pretisku uvek imaju reči »Venezia Giulia«.

Od upotrebljenih komada, u zbirku celina jugoslovenskih zemalja spadaju isključivo one celine koje nose žigove mesta u današnjoj Jugoslaviji, a ne i one koje su žigosane u mestima koja su pripala Italiji (Trst naprimer).

Austrougarska dopisnica bojne pošte upotrebljena u okupiranoj Srbiji septembra 1917.

DOPISNICE

1918., 14. novembar. Provizorno izdanje dopisnih karata za unutrašnji saobraćaj; dopisne karte Austrije od 10 helera izdanja iz 1918. sa crnim pretiskom »Regno d'Italia /Venezia Giulia/ 3. XI. 18.« od slova tipa »Bodoni«; dužina redova pretiska 19/18/12,5 mm; knjigotisak tipografije Sociale u Trstu.

1) 10 helera, ružičastoljubičasta		
a) papir žućkast	18.—	10.—
b) papir sivoplav	25.—	40.—
2) 10 + 10 helera, ružičastoljubičasta		?
a) uputna karta		?
b) karta za odgovor		?
- Karta br. 1a poznata je i sa dvostrukim pretiskom.

1918., novembar. Isto, samo pretisak složen od slova tipa »Etrusko«; dužina redova pretiska 20/19,5/13 mm; knjigotisak tipografije Sociale u Trstu.

				karton
			a) žućkast	b) sivoplav
3) 10 helera, ružičastoljubičasta	25,—	40.—	40.—	60.—
I) sa greškom »Gialia«	50.—	75.—	70.—	100.—
II) sa greškom »XI« umesto »XI.«	40.—	60.—	60.—	75.—
4) 10 + 10 helera, ružičastoljubičasta			?	
a) uputna karta			?	
b) karta za odgovor			?	

Karte br. 2 i 4 navedene su prema podacima Dr. Ašera. Italijanski izvori ih ne spominju.

Karte br. 1 i 3 štampane su u ukupnom tiražu od 170.000 komada, od čega je prodato 168.720 primeraka.

Postoje uslužno i naknadno žigosane karte. Vrednost ovakvih karata je 20% manja od vrednosti neupotrebljenih.

Napomena: Oznaka tipa a/b/c mm pokazuje da je prvi red dug a mm, drugi b mm i treći c mm.

*

Decembra 1918. u tršćanskoj štampariji Amati e Doneli Succ. izvršeno je probno pretiskivanje kursirajućih italijanskih maraka i karata od 10 cent. iz 1918. sa likom Viktora Emanuela pretiskom »Venezia Giulia / 3. XI. 18.«. Italijanska Vrhovna komanda zabranila je dalje preštampavanje poštanskih vrednosnica ovim pretiskom i puštanje u

promet već preštampanih količina. Preštampano je ukupno 100 komada karata, od kojih su, i pored zabrane, poznati pojedini komadi upotrebljeni.

I) 10 cent., crvenosmeđa (100).

*
**

1918., 6. decembar. Provizorno izdanje dopisnih karata; italijanska dopisna karta od 10 cent. izdanja iz 1918., vrednosna oznaka sa likom Viktora Emanuela, sa crnim dvorednim pretiskom »Venezia / Giulia«; knjigotisak štamparije Amati e Doneli Succ. u Trstu.

5) 10 cent., crvenosmeđa (460.000)	8.—	15.—
a) karton rebrast	10.—	20.—

Poznate su manje razlike u dužini redova pretiska (od 8 do 9 mm), međusobnom položaju redova pretiska i intenzitetu boje.

1919., 20. februar. Kao prethodno izdanje, samo oznaka vrednosti u helerima »Venezia / Giulia / 10 heller«; knjigotisak štamparije Scotti u Rimu.

6) 10 heller na 10 cent. (42.000)	25.—	50.—
a) karton rebrast	30.—	60.—

Karta br. 6 poznata je i sa dvostrukim pretiskom (+ 100%).

*
**

Sve karte emitovane samo za Julijsku krajinu povučene su iz prometa na dan 20. aprila 1920. godine.

Redakcija »Filateliste sa žaljenjem obaveštava svoje čitaoce da

više ne raspoložemo brojevima 141, 142 i 143

Svi ostali nastavci Kataloga celina (br. 140 i 152 — 155) mogu se dobiti po ceni od din. 5.— po komadu.

**ZAJEDNIČKA IZDANJA ZA JULIJSKU KRAJINU,
DALMACIJU I TIROL**

1919., 14. januar. Provizorno izdanje dopisnih karata; italijanska dopisna karta od 10 cent. izdanja iz 1918., vrednosna oznaka sa likom Viktora Emanuela, sa crnim trorednim pretiskom »10 / centesimi / di corona« i dopisnica sa plaćenim odgovorom od 10 + 10 cent.; brojka »10« u pretisku mala ($3 \times 2\frac{1}{4}$ mm) ili velika ($3\frac{1}{2} \times 2\frac{3}{4}$ mm); knjigotisak Državnog zavoda za izradu novčanica u Torinu.

	I malo »10«	II veliko »10«
1) 10 c. di C. na 10 cent., crvenosmeđa	10.— 20.—	7.— 15.—
2) 10 + 10 c. di C. na 10 + 10 cent., crvenosmeđa	?	50.—
a) uputna karta	?	20.— 40.—
b) karta za odgovor	?	20.— 40.—

Kod karte br. 1 poznate su izvesne manje razlike u položaju redova pretiska.

Poznati su primerci sa dvostrukim pretiskom, dvostrukim pretiskom u tet-beš položaju, dvostrukim pretiskom od kojih jedan »slepi«, i samo sa slepim pretiskom (neupotrebljeni primerci oko din. 50.— po komadu, upotrebljeni oko din. 75.—).

Kod karte br. 2b (karta za odgovor) poznata je greška u pretisku »centcsimi« (slovo »c« umesto drugog slova »e«).

1919. Isto, samo pretisak na karti sa reklamom za automobilske gume »Mišelin« (»Pneumatici Michelin«) na levoj strani karte.

1A) 10 c. di C. na 10 cent., crvenosmeđa	50.—	80.—
--	------	------

Poznati su primerci sa dvostrukim pretiskom od kojih je jedan slepi, i samo sa »slepim« pretiskom.

1920., 1. maj. Provizorno izdanje dopisnih karata; kao prethodno izdanje, samo pretisak u blok umesto antikva pismu; knjigotisak tipografije Scotti u Rimu.

3) 10 c. di C. na 10 cent.	15.—	25.—
a) karton rebrast	18.—	30.—

Dopisne karte zajedničkog izdanja za Julijsku krajinu, Dalmaciju i Tirol povučene su iz opticaja 19. juna 1924. godine.

OKUPACIJA PODRUČJA GRADA RIJEKA 1918 — 1924.

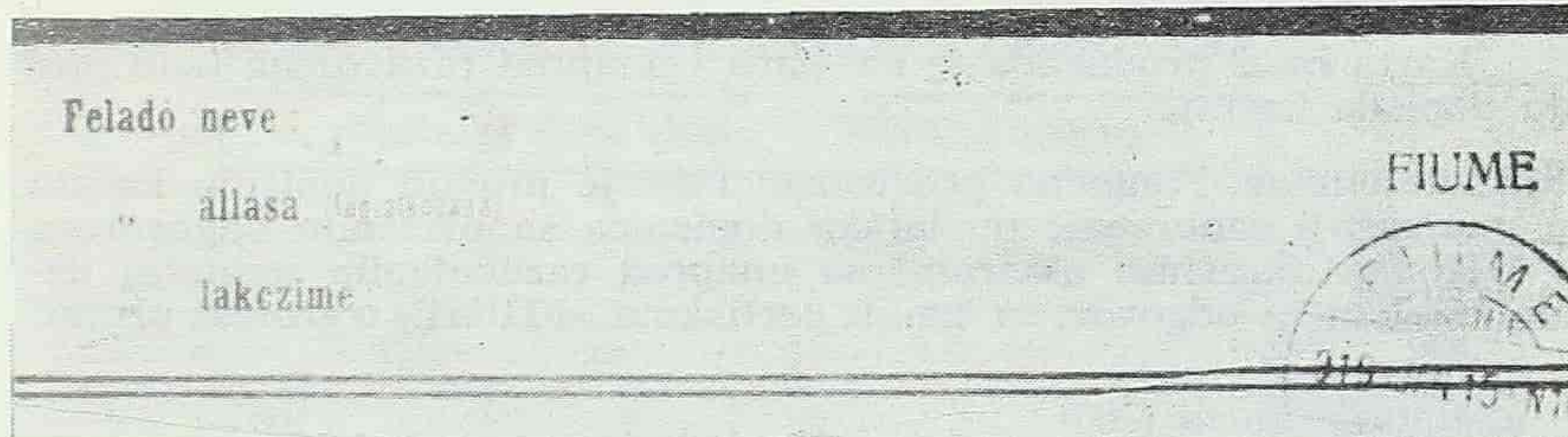
Na zahtev Narodnog Vijeća Države SHS srpska Vrhovna komanda uputila je 15. novembra 1918. jedan bataljon iz sastava Drinske divizije u Rijeku, radi zaštite hrvatskih teritorija od Italije. No, samo dva dana kasnije, u grad su ušle američke trupe, a od 1. decembra Rijeka je zvanično izdvojena iz sastava Države SHS i stavljena pod savezničku vojnu upravu, do konačnog rešenja njenog statusa. Oktobra 1919. legionari italijanskog političara i književnika D'Anuncija okupirali su područje grada Rijeka, i mada je Rapalskim ugovorom od 12. XI 1920. Rijeka priznata kao slobodni grad, ovakvo stanje zadržalo se sve do 12. januara 1924., kada je Rimskim ugovorom područje grada Rijeka anektirano Italiji. Rijeku su ponovo oslobodile tek jedinice Narodno-oslobodilačke vojske, a zvanično je prisajedinjena Jugoslaviji po odredbama Pariskog ugovora januara 1947. godine.

A. SAVEZNIČKA VOJNA UPRAVA (1. XII 1918. do 1. X 1919)

KOVERTI

FIUME 1918. Provizorno izdanje koverata za običnu poštu; mađarski koverat izdanja iz 1912. od 10 fil. sa crnim pretiskom u antikva slovima »FIUME« dimenzija 13,5 × 3,25 mm; papir bez vodoznaka, dimenzija 158 × 125 mm.

1) 10 filera, ružičasta (200) 120.— —

1918. Provizorno izdanje koverata za preporučeno rukovanje; mađarski koverti za preporuke od 16 i 35 filera sa pretiskom kao kod prethodnog izdanja.

2) 16 filera, zelena (100) 150.— —

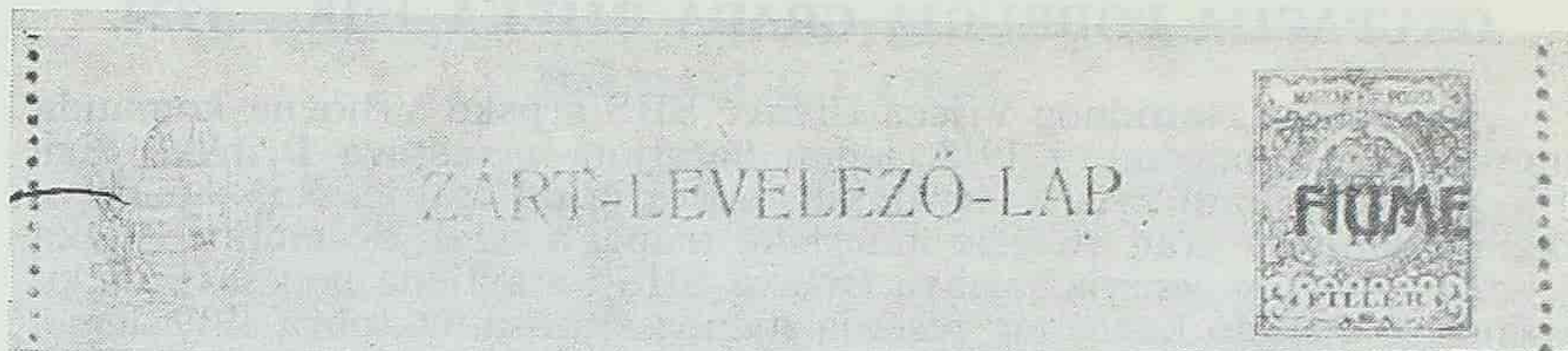
3) 35 filera, ljubičasta (90) 160.— —

Vrednost uslužno i naknadno poništenih koverata je za oko 20% manja od vrednosti neupotrebljenih.

ZATVORENE DOPISNICE

1918. Provizorno izdanje zatvorenih dopisnica; mađarska zatvorena dopisnica od 15 filera izdanja iz 1918., bez oznake godine štampanja, sa crnim pretiskom »FIUME« u antikva pismu dimenzija 13,5 × 3,25 mm.

1) 15 filera, ljubičasta (100) 150.— —

1918. Isto, samo pretisak u grotesk pismu dimenzija 14,75 × 4 mm.

- 2) 15 filera, ljubičasta (8.900) 30.— 60.—
 Vrednost uslužno i naknadno žigosanih primeraka manja je za 20% od vrednosti neupotrebljenih.

DOPISNICE

FIUME

1918., decembar. Provizorno izdanje prostih dopisnih karata i karata sa plaćenim odgovorom za unutrašnji saobraćaj; mađarske dopisnice od 10 filera i 10 + 10 filera za međunarodni saobraćaj (tekst mađarsko-francuski) sa crnim pretiskom u grotesk pismu »FIUME« dimenzija 14³/₄ × 4 mm.

- 1) 10 filera, crvena (240) 80.— 120.—
 2) 10 + 10 filera, crvena 80.—
 a) uputna karta 30.— 60.—
 b) karta za odgovor 30.— 60.—

Karta br. 2 prodavana je i u paru i unapred razdvojena (kao prosta dopisna karta).

1918., decembar. Pomoćno provizorno izdanje prostih dopisnih karata za unutrašnji saobraćaj; mađarska dopisnica sa plaćenim odgovorom iz 1917. (sa ukrasnim okvirom) sa unapred razdvojenim uputnim delom i delom za odgovor, sa crnim pretiskom »FIUME« u grotesk pismu.

- 3) 8 (+ 8) filera, zelena
 a) uputna karta (200) 100.— —
 b) karta za odgovor (200) 100.— —

Ova karta prodavana je isključivo sa već unapred razdvojenom uputnom kartom i kartom za odgovor.

1918. decembar. Isto, samo pretisak na mađarskim kartama od 8,10 i 8 + 8 filera izdanja iz 1918.

- 4) 8 filera, zelena 40.— 80.—
 5) 10 filera, crvena (50.000) 10.— 25.—

6) 8 + 8 filera, zelena (2.100)	50.—	
a) uputna karta	20.—	50.—
b) karta za odgovor	20.—	50.—

Dopisnica br. 6 prodavana je uglavnom sa već razdvojenom uputnom kartom i kartom za odgovor, ali je prodavana (mada ređe) i u paru.

1918. Isto, samo pretisak na propagandnoj dopisnici od 8 helera iz 1918. sa tekstom »Jegyezz hadikölszönt...« (Upiši ratni zajam...)

7) 8 filera, zelena (250)	75.—	120.—
---------------------------	------	-------

Promena valute: 1 riječka kruna = 100 ćentezima (19. IV 1920)

1919., april. Promena valute; provizorno izdanje dopisnih karata za unutrašnji saobraćaj; italijanska dopisna karta od 10 cent. izdanja iz 1918., vrednosna oznaka sa likom Viktora Emanuela, sa crnim pretiskom »FIUME / cent. di cor.« kao na slici.

8) 10 cent. di cor. na 10 cent., crvenosmeđa	30.—	60.—
--	------	------

Sve karte savezničke vojne uprave kao uslužno ili naknadno žigosane vrede oko 20% manje od neupotrebljenih.

B. OKUPACIJA D'ANUNCIJEVIH LEGIONARA

valuta: 1 Lira (ital.) = 100 ćentezima

1923., 23. mart. Definitivno izdanje dopisnih karata za unutrašnji i međunarodni saobraćaj; vrednosna oznaka sa motivom arkade rimskih vrata u Rijeci; nacrt G. Marussiga, knjigotisak štamparije Bertieri e Vanzeti u Milanu.

9) 25 ćentesimi, tamnozeleno	20.—	40.—
10) 50 centesimi, ružičastokarminska	30.—	60.—

1923. Povišenje poštarine; dopisne karte za unutrašnji i međunarodni saobraćaj sa vrednosnom oznakom sa motivom arkade rimskih vrata u Rijeci (30 c) i statuom sv. Vita, patrona Rijeke (60 c); nacrt G. Marussiga, knjigotisak štamparije Bertieri e Vanzeti u Milanu.

11) 30 centesimi, tamnozeleno	60.—	100.—
12) 60 centesimi, ružičastokarminska	60.—	100.—

C. ANEKSIJA RIJEKE ITALIJI (22. II 1924)

1924., 1. mart. Provizorno izdanje dopisnih karata za unutrašnji i međunarodni saobraćaj; dopisne karte br. 11 i 12 sa crnim pretiskom »REGNO d' ITALIA« u ukrasnom okviru, kao na slici; pretisak u knjigo-tisku štamparije Uranija u Rijeci.

13) 30 centesimi, tamnozeleno	. . .	80.—	120.—
14) 60 centesimi, ružičastokarminska		80.—	120.—

Napomena: Svi podaci o tiražima za izdanja pod italijanskom okupacijom dati su prema italijanskim izvorima.

Pri nabavci riječkih celina obratiti pažnju kod poništenih primera na ispravnost žiga, od koga postoje falsifikati, kao i na eventualne falsifikate samog pretiska.

* * *

U narednom broju objavljujemo:

Izdanja za okupirana područja Jugoslavije 1941—45.

Pregledna karta podele i okupacije Jugoslavije posle sloma u aprilskom ratu 1941. godine. (Prilog uz katalogizaciju celina okupacije Jugoslavije 1941—45.)

НАШИ НОВИ ПРИГОДНИ ЖИГОВИ . . .

- 207) Саветовање поморског и речног бродарства Југославије, Београд, 6. XII
 208) Традиционално риболовно такмичење, Мали Лошињ, 29. XII
 209) Исто, само 30. XII
 210) Исто, Вели Лошињ, 29. XII
 211) ЈАТ-ов други лет око света, полазак, Београд 31, 25. XII
 212) 20-годишњица самоуправљања на ЈЖ, Београд, 30. XII

1975. година

- 1) Летонис Матице српске, Први дан, Београд, 8. I
 2) ЈАТ-ов други лет око света, повратак, Београд 31, 13. I
 3) Светски куп у велеслалому, Марибор, 19. I
 4) 25-годишњица Планинарског друштва „Железничар“, Загреб, 25. I
 5) II конференција ИПУ, Први дан, Београд, 30. I
 6) Исто, Загреб, 30. I
 7) Самоборски карневал, Самобор, 31. I
-
- 8) 25-годишњица алпинистичке секције ПД „Железничар“, Загреб, 16. II
 9) Стари накит, Први дан, Београд, 25. II
 10) Исто, Загреб, 25. II
 11) Стогодишњица смрти Светозара Марковића, Први дан, Београд, 26. II
 12) Исто, Загреб, 26. II
 13) Отварање нове зграде телекомуникације у Забоку, Забок, 28. II

- 14) ЈАТ-ов трећи лет око света, полазак,
 15) 30-годишњица омладинског листа „Кепес ифјусаг“, Нови Сад, 7. III

- 16) Покрајинска изложба ручних радова, Нови Сад, 8. III
 17) Међународна година жена, Први дан, Београд, 8. III
 18) Исто, Загреб, 8. III
 19) 400-годишњица смрти Матије Влацића, Лабин, 11. III
 20) Сто женск на Снежник, Снежник, 16. III
 21) ЈАТ-ов трећи пут око света, повратак, Београд 31, 20. III
 22) Полазак штафете младости, Лабин, 30. III
 23) XVIII сарајевски шаховски турнир, први дан, Сарајево, 3. IV
 24) Исто, последњи дан, Сарајево, 6. IV
 25) ЕСПАНА 75, Храсница, 4. IV
 26) 30-годишњица ослобођења Крка, Крк, 17. IV
 27) ЛУПО 75, Храсница, 25. IV
 28) ЕВРОПА-ЦЕПТ, Први дан, Београд, 28. IV
 29) Исто, Загреб, 28. IV
 30) X јубиларне спортске игре радника СДК Хрватске, Хвар, 22. V

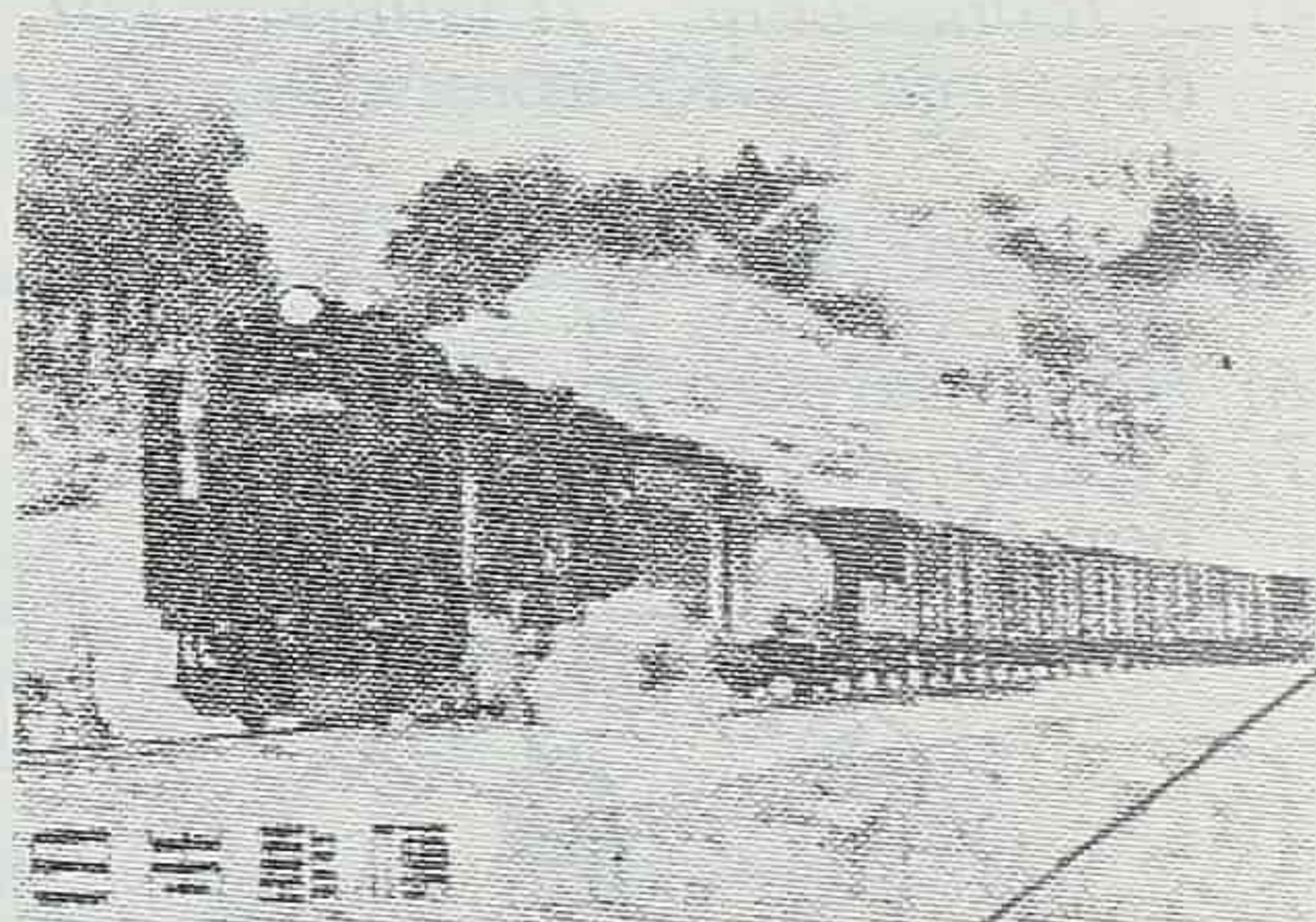
Molimo sva jugoslovenska filatelistička društva da nam šalju otiske žigova i prigodne kovertе radi objavljivanja i kliširanja u »Filatelisti«.

S A S V I H f S T R A N A

To je nešto sasvim novo, jedine su reči kojima bi se ukratko mogla opisati nova poštanska tarifa što je u Australiji stupila na snagu krajem prošle godine. Dok je tarifa, i način njenog određivanja, u međunarodnom saobraćaju ostala bez bitnih promena, ako ne računamo neizbežna povećanja, način određivanja cena poštanskih usluga u unutrašnjem saobraćaju doživio je znatne i korenite izmene. Umesto klasične podele pošiljaka po težini, uvedena je podela na »obične« i »neobične« pošiljke, a dopisne karte izjednačene su sa pismima. Shodno tome, u obične pošiljke, za koje je poštarina određena na 10 centi, uvrštene su sve vrste dopisnih karata, kao i sva pisma čija težina ne prelazi 500 grama, debljina 5 milimetara, a čije se dimenzije kreću u granicama od 90×140 do 120×235 mm. Pri tome u pogledu dimenzija mora biti ispunjen samo jedan uslov, da odnos kraće i duže strane bude najmanje 1:1,414. U isto vreme uvedena je odredba da će se sve obične pošiljke prenositi vazdušnom poštom bez ikakve posebne nadoplate, pod uslovom da između uputnog i odredišnog mesta postoji poštanski avionski saobraćaj, i da ovakav način transporta ubrzava isporuku pošiljki. U »neobične« pošiljke ubrojana su sva pisma koja po dimenzijama ne odgovaraju navedenim, kao i čitav niz drugih objekata, među kojima i štampane stvari, i poštarina za njih određena je na 11 c. za prvu stopu težine, do 50

grama. Od 50 do 100 grama poštarina za »neobične« pošiljke je 24 c., od 100 do 250 grama 33 centi, od 250 do 500 grama 48 centi, a sve pošiljke preko 500 grama naplaćuju se kao mali paketi.

Ako je verovati tehničkim podacima, parna lokomotiva japanske proizvodnje D52 bila je jedna od najčudnijih mašina svoga vremena i svakako jedna od interesantnijih u savremenoj istoriji železnica. Projektovana i izgrađena 1943., u jeku rata na Pacifiku, lokomotiva D52 bila je namenjena vući dugih transportnih kompozicija kroz najzabitije kutove japanskih ostrva i okupiranih područja, obzirom da je transport priobalnim plovnim putevima postao veoma rizičan zbog aktivnih operacija savezničke mornarice i avijacije. Zbog oskudice

strateških sirovina, među kojima su gvožđe i čelik zauzimali bitno mesto, lokomotiva D52 izrađena je u potpunosti od drveta i armiranog betona. Mada je upotreba ovih materijala umesto čelika već od ranije bila poznata kod izrade brodova i drugih plovnih objekata, D52 predstavlja prvi, ako ne i jedinstveni slučaj tog tipa štednje u modernoj istoriji železnica. Predviđene za kratkotrajnu upotrebu u toku 2—3 godine rata, lokomotive D52 pokazale su izvanrednu ekonomičnost i izdržljivost, i kada je poslednja od 285 proizvedenih mašina završila svoje putovanje u Hokaidu 1946. godine, mnogi njeni konstrukcioni deta-

lji upotrebljeni su pri izradi standardnog tipa posleratnih parnih mašina, što su sa svojih 1,600 konjskih snaga bile ponos japanskih železnica. Jedna marka od 20 jena, posvećena ovom drveno-betonskom produktu rata na Pacifiku, emitovana je 25. februara. Druga vrednost, iste nominale, prikazuje lokomotivu D58 čiji je prvi, od ukupno 427 komada, proizveden 1938. godine.

Jedna reprezentativno opremljena, u crno povezana, knjižica sa izborom od oko 70 maraka, 1 blokom i svojeručnim potpisom, upućena je engleskoj firmi H. R. Harmer kao lični poklon predsednika Tita za prodaju na dobrotvornoj aukciji u korist Fonda za pomoć deci celoga sveta. Osnovan 1919. sa zadatkom da prikupi novac potreban za kupovinu mleka za gladnu decu Beča, Fond je tokom vremena proširivao svoju delatnost, tako da se danas brine o ishrani, lečenju i školovanju desetine hiljada dece u preko pedeset zemalja sveta, sveta u kome dve trećine stanovništva gladije, a 40 procenata dece rođenih u zemljama u razvoju ne doživi svoj peti rođendan. Osim predsednika Tita, svoje poklone uputilo je još oko stotinu državnika iz celoga sveta, poklone čija je vrednost procenjena od jedne (Sri Lanka i Devičanska ostrva) do 150—200 funti sterlinga (guverner Kajman ostrva). Svoj prilog Fondu pored državnika dalo je i preko dvesta pedeset filatelista, kao i nekoliko trgovačkih firmi. Vrednosti njihovih poklona procenjene su od 5 do 434 funte sterlinga. Ukoliko svi lotovi dostignu procenjene vrednosti, aukcija će doneti oko 12,500 funti sterlinga u kasu Fonda (oko 50 miliona starih dinara), iznos koji može izgledati znatan, ali koji pokriva samo 36-časovne potrebe Fonda za pomoć deci sveta.

Lexington i Konkord ostali su zabeleženi u analima američkog Rata za nezavisnost kao poprište prve oružane bitke između američkih ustanika i engleskih kolonijalnih trupa, bitke koja se odigrala 19. aprila 1775. i označila početak kraja britanske imperijalne vladavine u Americi. Ova prva otvorena oružana akcija boraca za nezavisnost izazvala je veliki efekat u većini kolonija, a

američkog slikara Henrija Sandhama inspirisala da uradi svoje poznato delo »Rađanje slobode«. Upravo ovo delo iskorišćeno je kao motiv najnovije marke u okviru izdanja u čast dvestogodišnjice rata za nezavisnost, izdanja koje se već nekoliko godina sukcesivno pušta u promet, a kome je u 1975. posvećeno još pet maraka. Jedna od njih posvećena je bitci kod Banker Hila, a preostale četiri malo poznatim herojima rata za nezavisnost: Sibili Ludington, 16-to godišnjoj devojci koja je u noći 26. aprila 1777. projahala 60 kilometara okupljajući snage milicije za borbu kod Danberija, crncu Salemu Pueru, heroju bitke kod Banker Hila, Piteru Francisku koji je u borbi kod Kamdena na svojim leđima preneo top težine oko 500 kilograma, i Solomonu Hajmu, poljskom Jevrejnu, bankaru i finansijskom stručnjaku ustanika. Posmatrajući ove marke, teško je shvatiti kako je moguće da jedna nacija, koja je sa toliko heroizma izborila svoju nezavisnost i oslobodila se

kolonijalnog jarma, danas pokazuje tako malo razumevanja za istovetne težnje drugih naroda.

U želji da svojim skromnim doprinosom uveliča i propagira ovogodišnju Štafetu mladosti, i time izrazi svoju privrženost i ljubav prema socijalističkoj do-

movini i predsedniku Titu, filatelističko društvo »Arena« iz Pule emitovalo je prigodni koverat, dvadeset peti po redu u svojoj izdavačkoj delatnosti, posvećen ovoj manifestaciji. Na kovertu se nalazi slika štafete sa obrisima Jugoslavije u crvenoj boji, i crni prigodni natpis »XXXI štafeta mladosti (Labin, 30. III 75 — 25. V 75. Beograd«. Osim toga, društvo je izradilo i poseban prigodni žig dvokružnog oblika na kome je data geografska karta Jugoslavije sa naznačenim položajem Beograda, slika štafete i prigodni tekst »Štafeta mladosti / Labin 30. 03. 1975.«. Na predlog FD »Arena«, Savez filatelista Srbije zatražio je od Biroa dozvolu za izradu prigodnog žiga sa istovetnim crtežom, samo sa promenjenim tekstom u donjem delu žiga »Beograd 25. 05. 1975.«. Zainteresovani filatelisti mogu se za ovaj prigodni koverat obratiti na adresu: Filatelističko društvo »Arena«, 52000 PULA.

Društvo zemljoradnika i baštovana, danas poznatije kao Kraljevsko društvo za poljoprivredu i botaniku, osnovalo je 1808. godine nekoliko baštovana

okupljenih u svojoj omiljenoj krčmi »Fraskati« u Gentu, Belgija, da bi već sledeće godine, u istoj krčmi, organizovail prvu skromnu izložbu cveća. Uspeh koji je doživela izložba bio je takav da se ona uskoro morala preseliti u veći lokal, kafanu »Dvorac cveća«, a zatim i u »Kazino«. Već 1837. izložba dobija međunarodni karakter, a ujedno i pravila prema kojima je predviđeno da se održava svake pete godine, krajem aprila i početkom maja. Ovo pravilo prekršeno je samo 1913. kada su održane dve izložbe, jedna u aprilu a druga u avgustu, a jedini prekidi bili su prouzrokovani svetskim ratovima. Posle II svetskog rata izložba cveća u Gentu obnovljena je 1950. godine u Citadela parku i privukla je veliki broj posetioca, da bi već 1955. prostor od 25.0000 m², koliko je zapremala, postao previše mali da primi sve zainteresovane izlagače. Na ovogodišnjim, dvadeset sedmim po redu, floralijama odgajivačima cveća biće ustupljeno 35.000 m² izložbenog prostora. Dosadašnjim izložbama u Gentu poštanska uprava Belgije posvećivala je posebna izdanja maraka, a ove godine bila je to serija od tri vrednosti ukupne nominale 16 belgijskih franaka, emitovana 24. februara.

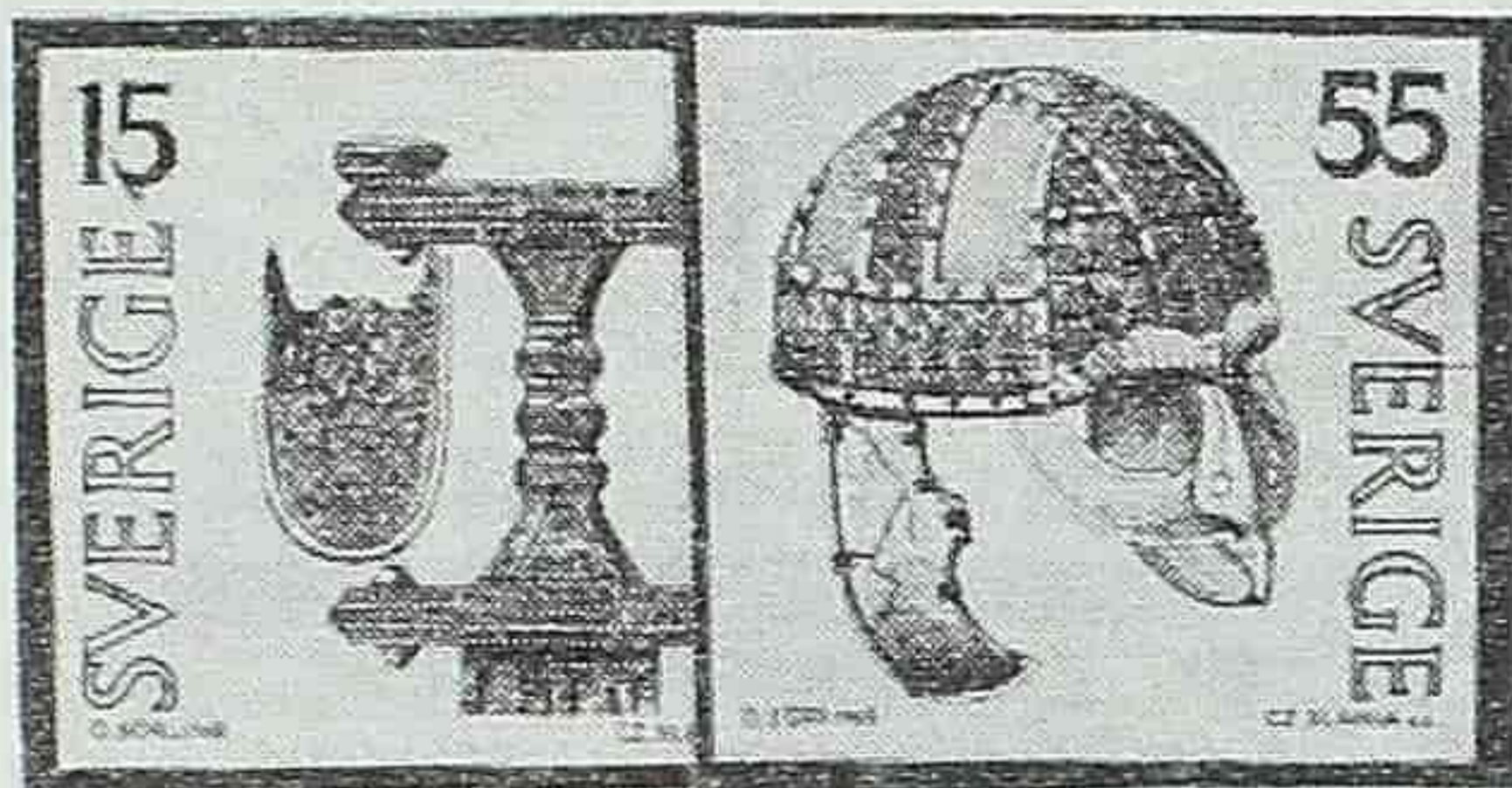

Izdavanje kataloga u zapadnim zemljama najčešće je stvar pojedinih trgovačkih firmi, no sve se češće javljaju posebna izdanja poštanskih uprava o sopstvenim

emisijama maraka, izdanja koja se istina malo, ili nikako, bave komercijalnom stranom poštanske marke, ali zato obiluju mnogim čisto filatelističkim podacima. Rađeni na osnovu službenih izvora i zbirki poštanske uprave i muzeja, ovi priručnici donose čitav niz zanimljivih i značajnih podataka o nastanku maraka, njihovim motivima, crtačima i graveerima, o načinu i mestu štampe, kovertima i žigovima prvog dana upotrebe, i obično su proračunom iscrpnom statistikom štampanja i utroška poštanskih vrednosnica. Tako je i australijska poštanska uprava nedavno izdala devetu svešku priručnika svojih maraka, kojom su obrađena prigodna izdanja iz perioda vladavine kraljice Elizabete II od 1960. do 1965., dakle do poslednje marke čija je nominala izražena u funtama sterlinga. Priručnik je naročito bogat opisima i slikama neprihvaćenih nacrti, eseja, od kojih donosimo jedan izrazito neuspeo predlog prigodne marke povodom posete kraljevskog para 1963. godine, i esej marke povodom 50-godišnjice iskrcavanja kod Galipolija. Za motiv ovog eseja upotrebljena je fotografija poznatog ratnog reportera Džona Simpsona Kirpatrika, koja prikazuje ranjenika na magarcu. Nije poznato da li je baš taj magarac uticao na odbacivanje ovog nacrti, no ako vas interesuju australijske marke, poznata je adresa na koju treba poručiti priručnik (Philatelic Bureau, 374 Bourke str., Melbourne, Victoria, Australia, 3000), po pristupačnoj ceni od 50 centi.

Sto žensk na Triglav je akcija koju je pre nekih deset godina pokrenula Tedenska tribuna, a koja je, zahvaljujući ukusnim spomen kovertima, kartama i prigodnim žigovima Filatelistične zveze Slovenije postala u toj mери poznata među jugoslovenskim filatelistima da njeno pominjanje više ne izaziva pitanje šta? već

kada? No čini se kao da se sto slovenačkih žena već pomalo zamorilo osvajajući devet puta jedan isti Triglav, te su sredinom marta odlučile da malo razbiju monotoniju pohodom na Snežnik. Naš specijalni izveštač (koga istina nemamo ali ga spominjemo tek da celoj priči damo čar no-

vinske informacije) nije nam poslao izveštaj sa lica mesta, ali smo od Bojana Pečara iz Ljubljane primili koverat poslat sa Snežnika. Koverat koji je stigao na adresu redakcije je običan, beli, sa markom povodom stogodišnjice planinarske unije poništenom ukusnim žigom »Sto žensk na Snežnik /16. 3. 1975./ 66259 Snežnik«, što donekle podseća na žig pohoda na Triglav (vidi »Naši novi prigodni žigovi«). U donjem levom uglu nalazi se pravi ručni žig u crnoj boji »66259 Snežnik« i rukopisna oznaka »R-19«, kao potvrda preporučenog rukovanja. Nije nam poznato da li je postojao i poseban prigodni koverat, no sakupljači naših prigodnih žigova, a posebno ljubitelji teme Planinarstvo, dobro bi uradili da što pre potraže ovaj žig od svojih slovenačkih kolega. Jer privremena pošta na Snežniku verovatno nije otpremila previše ovakvih pisama.

Vendel je malo mesto u švedskoj provinciji Upland, severno od Štokholma, koje teško da bi ikada ušlo i u turističke vodiče, a ne u udžbenike istorije, da iskopavanja koja su obavljena osamdesetih godina prošlog veka nisu otkrila postojanje značajnog

arheološkog nalazišta, veoma bogatog groblja koje datira iz perioda između 600 i 1000 godine naše ere. U neposrednoj blizini mesta na kome danas stoji mala crkva gotovo puna četiri veka sahranjivani su posmrtni ostaci istaknutih članova plemenske zajednice, u svojim dugim čamcima na vesla,

opremljeni oružjem i oruđem za neku daleku bitku i rad, i snabdeveni pojedinim primercima domaćih životinja za hranu u drugom životu. Istraživanja nalaza pokazala su da pronađeni predmeti po svojim umetničkim kvalitetima i savršenstvu izrade ne zaostaju ni najmanje za nalazima istog perioda iz drugih delova Evrope, a zbog njihovog značaja ceo period 550—800. godine naše ere nazvan je epohom Vendela. Interesantno je da su u neposrednoj blizini, na obalama jezera Melaren, pronađeni ostaci nekoliko drugih groblja istog perioda, ali su grobnice daleko jednostavnije, a leševi pokojnika spaljeni i bez pogrebne opreme, što dokazuje da su u Vendelu sahranjivani samo predstavnici najvišeg staleža tadašnjeg zemljoradničkog društva. Na markama koje je 25. marta emitovala poštanska uprava Švedske prikazani su balčak i vrh mača, ukras sa kacige, gvozdeni štit i ukrašena kaciga iz nalazišta kod Vendela.

Engleska poštanska uprava bila je u prošlom broju spomenuta povodom izdavanja svoje prve marke sa doplatnim viškom, a razlog što joj i sada posvećujemo deo prostora je široka akcija

za propagiranje filatelije, posebno među omladinom, koju je pokrenula pre izvesnog vremena Osnovni materijal kojim engleska poštanska uprava želi propagirati filateliju je serija od 58 dijapozitiva na kojima je prikazan nastanak i istorijat poštanske marke od 1840. do danas, serija koja je još urađena u i varijanti 16-milimetarskog filma u boji, i koja se omladinskim filatelističkim grupama šalje besplatno. Zainteresovani rukovodioci omladinskih filatelističkih grupa, tamo gde ih ima, mogu se za ovaj besplatni materijal obratiti na Mr. C. G. Codd, Postal Headquarters, Room 217, St. Martin's-le-Grand, London EC1A 1HQ, England.

Tematika železnica sigurno nije jedina koja interesuje čitaoce »Filateliste«, i što se po drugi put navraćamo na nju može se zahvaliti samo zanimljivim informacijama koje smo primili posredstvom agencije Inter Naciones o najnovijem izdanju zapadnonemačkih »omladinskih maraka«, izdanju koje prikazuje najnovija dostignuća u oblasti železničkog transporta i upečatljivo ilustruje povlačenje parnih lokomotiva sa šina. Na četiri marke prikazani su dizel lokomotiva, električne lokomotive tipa 103 i 403, i, konačno, model »Transrapida«, elektromagnetnog voza koji je još u fazi ispitivanja ali ima sve uslove da u doglednoj budućnosti zameni današnja šinska vozila. Prvi eksperimenti sa »Transrapidom« izvršeni su još 1968., a model »Transrapid 02«, prikazan na vrednosti od 70 + 35 pf, ispitivan je nedavno na jednom probnom poligonu, urađenom u tunelu na dubini od šest metara ispod površine zemlje. Težak 11 tona, dug 12 metara, sa pogonom i komandama baziranim isključivo na elektromagnetnoj energiji, »Transrapid 02« postigao je tom prilikom brzinu od 164 kilometara na sat, i pokazao dobre karakteristike. (Foto Inter Naciones).

**ПАПИРНИ НОВАЦ
ЦРНЕ ГОРЕ 1912 — 1917.**

(наставак из бр. 155)

пише:

Витомир Соколовић

Ово издање штампано је у Државној штампарији на Цетињу. Хартија је пунија. Димензије свих новчаница 155×107 mm. Датум: 25. 7. 1914. Након повлачења из оптицаја једног дела овог издања, Главна државна благајна вршила је њихово поништавање са по једном рупом, што представља посебну нумизматичку варијанту. Тако је, према овом Закону издато и пуштено у оптицај благајничких упутница првог издања 1914. године у укупној номиналној вредности од пет милиона перпера, и то:

Серија — А = 2,000.000 перпера, Серија — Б = 1,000.000 перпера, Серија — В = 1,000.000 перпера, и Серија — Г = 1,000.000 перпера.

Не располажемо са подацима по колико је комада од појединих апоена издато у појединим серијама.

Код свих ових серија постоје следеће нумизматичке вредности:

<i>Апоен</i>	<i>Боја</i>	<i>Апоен</i>	<i>Боја</i>
5 перпера	отворено плава	50 перпера	жуто браон
5 перпера	Без серије и бр.	100 перпера	наранџасто жута.
10 перпера	црвена		
20 перпера	љубичасто браон	100 перпера	наранџасто жута Датум 11. 8. 1914.

Све постоје поништене једном рупом, по повлачену из промета.

Повлачење из оптицаја и замена овог издања уследило је након пуштања у оптицај другог издања благајничких упутница из 1914. године. Повлачење је ишло постепено, по појединим врстама. На основу наредбе Министарства финансија од 16. маја 1915. године, отпочело је повлачење упутница од: 2 (са претиском), 5, 50 и 100 перпера. Допуном ове наредбе од 18. јуна повлачиле су се упутнице од 1 перпера (са претиском), а изменом ј допуном од 8. октобра 1915. године повлачење је обухватило и преостале апоене од 10 и 20 перпера.

Повлачење и замена укупне суме од пет милиона перпера требало је да се заврши до 1. фебруара 1916. године. Услед постепеног система повлачења замена је ишла доста споро. Према неким по-

дацима, до 1. јануара 1916. године било је повучено свега 1,520.686 перпера. Због познатих ратних догађаја и одласка црногорске владе из земље после 1. јануара 1916. године није се више могло мислити о повлачењу и замени упутница, па је тако велики део упутница штампаних на Цетињу остао у промету.

Ц) ДРУГО ИЗДАЊЕ 1914. ГОДИНЕ

а. Прва емисија

Још није био истекао рок циркулације упутница првог издања 1914. године, а изашао је пропис о издавању нових. Десетог маја 1915. године краљ је потписао нови *Закон о издавању бонова*. Овим Законом Министарство финансија је овлашћено да може издати упутнице у вредности од 9,000.000 перпера с тим што ће повући и заменити 5,000.000 упутница издатих, на бази Закона од 25. јула 1914. године.

Ово није учињено без посебних разлога. Раније упутнице првог издања 1914. године штампане су цетињској штампарији и оне нису биле најбољег квалитета, па их је било неопходно заменити новим које су рађене у Паризу, а које су свакако биле бољег квалитета.

Али, то није био једини мотив новог Закона. На основу њега влада је пустила у промет још 4,000.000 перпера, а то није било без значаја у оним тешким приликама. Поред тога, овим прописом одложен је рок исплате раније издатих упутница. У јулу 1915. године доспевао је рок за повлачење и исплату првог издања упутница издатих на основу Закона од 25. јула 1914. године у вредности од 5,000.000 перпера. Влада је овом трансакцијом издавања нових и заменом старих упутница одложила исплату од 25. јула 1916. године. Тиме је влада избегла обавезу од 5,000.000 перпера и добила још 4,000.000 перпера пуштањем у промет нових упутница.

Као што смо рекли, ова — прва емисија другог издања 1914. године штампана је 1915. године у Паризу, без ознаке гравера и штампарије, у укупној номиналној вредности од 9,000.000 перпера. Датум: 25. 7. 1914. Хартија на апоенима од 1, 2, 5, 10 и 20 перпера је пунија, а од 50 и 100 перпера је сасвим танка.

Апоен	Димензије (mm)	Боја
1 перпер	135 × 98	Тамно плава
2 перпера	135 × 98	Тамно браон
5 перпера	135 × 98	Тамно кармин црвена
10 перпера	158 × 104	Тамно сиво плава
20 перпера	158 × 104	Тамно браон
50 перпера	187 × 110	Тамно црвена
100 перпера	187 × 110	Тамно сиво плава

Не располажемо са подацима по колико је комада од појединих апоена издато.

б. Друга емисија

Емисија упутница на основу Закона од 10. маја 1915. године није био последњи покушај црногорске владе да пусти у оптицај нове количине папирног новца и дође до финансијских средстава.

Законом од 4. децембра 1915. године поново је овлашћено Министарство финансија да може пустити у оптицај упутнице у вредности од нових 6,000.000 перпера, и то од: 5, 10, 20, 50 и 100 перпера. Осим тога, овим Законом одложено је повлачење и исплата раније издатих упутница прве емисије од 9,000.000 перпера до 25. јула 1917. године.

Ово је друга емисија другог издања упутница са датумом: 25. 7. 1914. И ова емисија је штампана у Паризу. Димензије и мотиви су исти као и код прве емисије другог издања, само су боје знатно светлије, па ради јасноће нумизматичких варијанти наводимо целу другу емисију:

Апоен	Димензије (mm)	Боја
5 перпера	135 × 98	Светло кармин црвена
10 перпера	158 × 104	Светло сиво плава
20 перпера	158 × 104	Светло браон
50 перпера	187 × 110	Светло црвена
100 перпера	187 × 110	Светло сиво плава

Мада је Законом било одобрено пуштање у оптицај упутнице ове емисије у вредности од 6,000.000 перпера, није се могло утврдити колико је по појединим апоенима и у укупној вредности од њих стварно пуштено у промет. С обзиром на ситуацију у децембру 1915. године, може се са сигурношћу претпоставити да није све пуштено у промет. За нешто више од месец дана није могла доспети у промет оволика сума новца, а изгледа да није вредност од свих 6,000.000 перпера ни дошло из Париза. Претпоставка је да је највећи део ових новчаница остао у државној каси.

Видљиво је да је упутница у Црној Гори превише емитовано, много више него што је могао апсорбовати скучени промет Црне Горе. Али то су били моменти када се није могло мислити на то да ли је за монетарни систем Црне Горе и њен промет целисходно емитовати онолику количину папирног новца. Рат је све више исцрпљивао Црну Гору, а државна каса је остајала празна. Да би на неки начин дошла до средстава, црногорска влада је била приморана да емитује нове количине упутница.

Издавање папирног новца у току Балканског и Првог светског рата, иако без покрића, имало је своје оправдање, јер су се на тај начин добијала средства неопходна за вођење рата. То је у појединим моментима био једини начин да се дође до средстава, па је због тога био изгубљен сваки критериј при емитовању упутница. Основни мотив емитовања папира био је финансијски ефекат. О свим другим околностима није се много водило рачуна, па је то, природно, морало довести до инфлације и до пада вредности перпера.

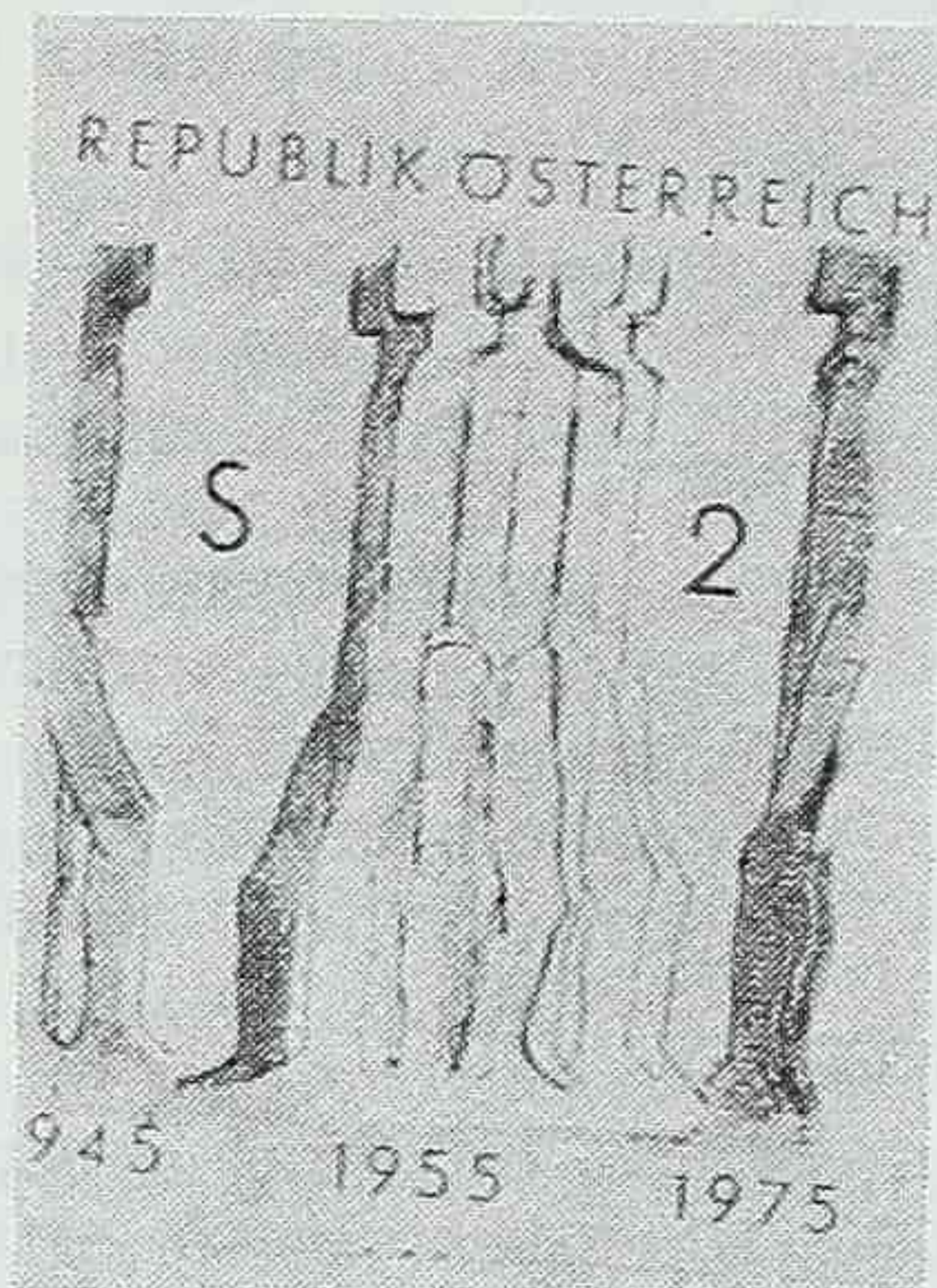
Емисију новца непоредно је организовала и њоме руководила држава преко Министарства финансија. У Црној Гори није било емисионе банке или неке сличне институције која би могла преузети бригу око издавања новца, што је био један од недостатака монетарног система Црне Горе, који није био без последица по новчани саобраћај.

(наставак у бр. 157)

NOVA IZDANJA MARAKA

AUSTRIJA

14. mart: Insbruk 1976. (1+0,50; 1,50+0,70; 2+0,90 i 4+1,90 š)
april: 30-godišnjica II republike (2 š)

BELGIJA

21. april: Dan marke (6,50 fr)
28. april: Evropa — Cept, reprodukcije (6,50 i 10 fr)
12. maj: Godina zaštite spomenika arhitekture (4,50; 5 i 10 fr)

Od redovnih maraka u toku marta emitovana je vrednost od 6,50 franaka za automate sa kraljevim likom, vrednost od 5 franaka sa motivom heraldičkog lava i vrednosti od 3,25; 7,50 i 17 fr. sa kraljevim likom. Vrednosti od 1,50 i 4,50 fr. emitovane su sa monogramom »B« (železničke marke), a od 3,25 fr. sa monogramom »M« (vojnička marka).

Od poštanskih celina 17. marta puštene su u prodaju dopisnica od 5 fr. sa motivom heraldičkog lava, i karta za prijavu promene adrese od 4,50 fr. sa istim motivom.

BUGARSKA

- mart: Narodne nošnje (1, 2, 3, 5, 13 i 18 st.); 50-godišnjica šumarskog fakulteta (2 st.)
april: Heroji-antifašisti (1, 2, 5 i 13 st.); Stogodišnjica metarske konvencije (13 st.); Umetnost (1, 2, 3, 13, 20 i 40 st. i blok od 1 L)
maj: Osvajanje kosmosa (13, 18 i 28 st. i blok od 1 L)

VELIKA BRITANIJA

23. april: Godina zaštite spomenika arhitekture (2x7, 8, 10 i 12 p)

Pušten je u prodaju i jedan aerogram od 6 p. u čast godišnjice rođenja škotskog pesnika Roberta Bernsa.

Džernesi

1. april: Redovne marke od 20 i 50 p. i 1 Lstg.

GRČKA

24. mart: 150-godišnjica smrti Papaflezisa (4, 7 i 11 Dr)
10. maj: Evropa — Cept, reprodukcije (4, 7 i 11 Dr)

DANSKA

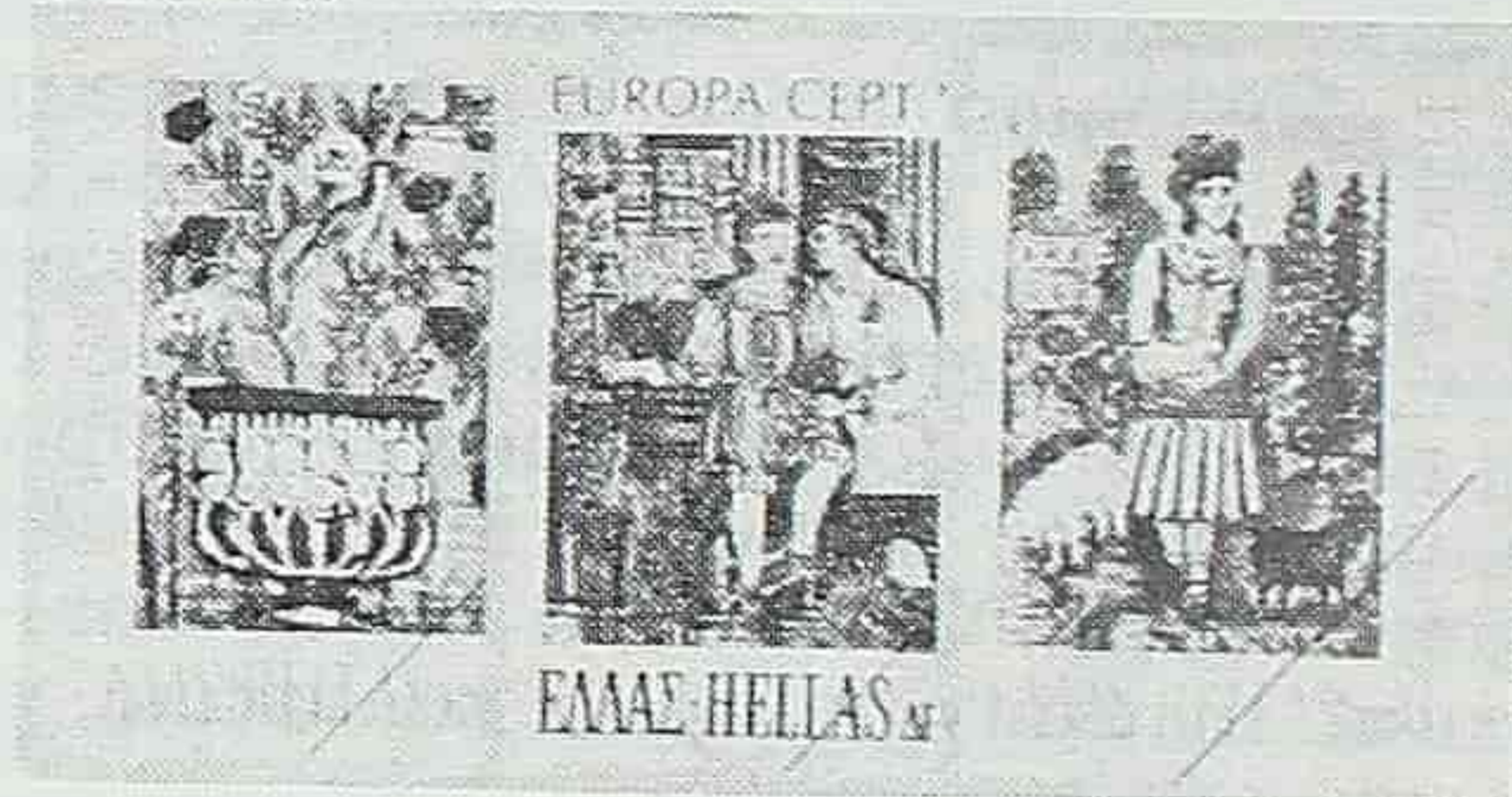
20. mart: 50-godišnjica danske radiodifuzije (90 era)
1. april: Redovne marke sa likom Kraljice od 100, 130 i 280 era.

IRSKA

- februar: Redovne marke od 1 i 5 p. na papiru bez vodoznaka
24. mart: Međunarodna godina žena (8 i 15 p)
28. april: Evropa — Cept, reprodukcije (7 i 9 p)

ISLAND

23. januar: Erupcija vulkana Heimaey (20 i 25 Kr)

KIPAR

17. februar: Stogodišnjica UPU (20 i 50 m)
17. februar: 25-godišnjica Evropskog saveza (100 m)
17. februar: VIII evropska konferencija međunarodnog udruženja za rehabilitaciju invalida (30 m)

LUKSEMBURG

9. januar: Redovna marka od 10 fr.
10. mart: Godina zaštite spomenika arhitekture (1, 3, 4 i 19 fr)

MAĐARSKA

- februar: Stari automobili (7 vrednosti)
4. mart: Stogodišnjica rođenja M. Karolja (1 vr)

8. mart: Međunarodna godina žena (1 vr)
 9. mart: Grad Solnak (5 Ft)
 mart: 30-godišnjica oslobođenja Mađarske (7 vrednosti i blok)
 april: Životinje (7 vrednosti)
 1. maj: 150-godišnjica Akademije nauka (3 vrednosti)
 maj: SOCFILEKS 75 (5 Ft); ARPHILA 75 (5 Ft); Sovjetsko-američka saradnja u istraživanju svemira (7 vrednosti i blok)

NEMAČKA DR

4. mart: Lajpciški prolećni sajam (10 i 25 pf)
 4. mart: Redovna marka za automate od 25 pf
 18. mart: Znamenite ličnosti (5, 10, 20, 25 i 35 pf)
 25. mart: Egzotične životinje iz zooloških vrtova DRN (5, 10, 15, 20, 25, 30, 35 i 50 pf)
 6. maj: 30-godišnjica oslobođenja od fašizma (10, 20, 25 i 35 pf., i blok od 50 pf)
 6. maj: 20-godišnjica Varšavskog ugovora (20 pf)

NEMAČKA SR

15. april: Omladinske marke — moderna šinska vozila (30+15, 40+20, 50+25 i 70+35 pf.)
 15. april: Evropa — Cept, reprodukcije (40 i 50 pf)

ZAPADNI BERLIN

15. april: Omladinske marke — parne lokomotive (30+15, 40+20, 50+25 i 70+35 pf)

NORVEŠKA

15. januar: Norveška — postojbina skija- nja (100 i 140 era)
 18. februar: Redovna marka od 25 era
 7. mart: Međunarodna godina žena (125 i 140 era)

POLJSKA

17. januar: 30-godišnjica oslobođenja Var- šave (1,50 Zl)

27. januar: 30-godišnjica oslobođenja kon- centracionog logora Osvjencim (1,50 Zl)

SAN MARINO

20. februar: Etrurska umetnost (20, 30, 180 i 220 L)
 20. februar: Izbeglice (50 L)

SSSR

- mart: 50-godišnjica lista »Komsomolskaja pravda« (4 k); 50-godišnjica lista »Pionir- skaja pravda« (4 k); Dan kosmonautike (6 k); VI letnja spartakijada naroda SSSR (6 k); 125-godišnjica rođenja slikara F. A. Vasiljeva (2, 4, 6, 10, 12 i 16 k. i blok od 50 k); Sovjetska umetnost (7 vredno- sti)
 april: 30-godišnjica oslobođenja Mađarske (6 k); 30-godišnjica oslobođenja Čehoslo- vačke (6 k); Međunarodna izložba veza (6 k); Stogodišnjica metarske konvencije (6 k); 150-godišnjica rođenja A. F. Možaj- skog (6 k).

Osim toga u toku aprila biće emitovane i prigodne dopisnice posvećene gra- dovima-herojima (2×4 i 2×30 kop.).

TURSKA

14. januar: Stogodišnjica rođenja A. Švaj- cera (250+50 K)
 3. februar: Redovne marke sa prikazima iz PTT saobraćaja (5,50 i 100 K)
 28. april: Evropa — Cept, reprodukcije (110 i 250 K)

FINSKA

26. april: Filatelistička izložba »Nordia 75« (0,70 Mk)
 28. april: Evropa — Cept, reprodukcije (0,70 i 0,90 Mk)

FRANCUSKA

24. mart: ARPHILA 75 (2 Fr)
3. april: Predsednik Pompidu (0,80 Fr)
21. april: ARPHILA 75 (3 Fr)
28. april: Evropa — Cept, reprodukcije (0,80 i 1,20 Fr)
5. maj: Međunarodna izložba (1,20 Fr)
12. maj: Znamenite ličnosti — Robert Šuman (0,80+0,20 Fr)
20. maj: ARPHILA 75 (4 Fr)

HOLANDIJA

4. april: »Letnje marke« — zaštita spomenika arhitekture (35+20, 40+15, 50+20 i 60+20 c)

ŠVEDSKA

28. april: Redovne marke sa likom kralja Karla XVI Gustava u kolutima za automate (90 i 110 era) i svešćicima (10×90 era)
28. april: Evropa — Cept, reprodukcije (90 i 110 era)
20. maj: Značajne godišnjice: Stogodišnjica metarske konvencije (55 era); 200-godišnjica švedske veterine (70 era); Sto-

- godišnjica skulptora Karla Milsa (75 era).
20. maj: Redovne marke za automate od 1,70 i 2 Kr.

ŠVAJCARSKA

28. april: Evropa — Cept, reprodukcije (30, 50 i 60 santima)

PREKOMORJE

AUSTRALIJA

12. mart: Međunarodna godina žena (10 c)
26. mart: Premijeri Australije (3 × 10 c)
Pušteni su u promet i aerogrami redovnog izdanja od 20 c.

ALZIR

24. februar: Narodne nošnje (4×1 DA)

AFAR I ISA

7. januar: Redovne marke od 8 i 25 fr.
10.—21. januar: Skoljke (5, 10, 15, 20 i 40 fr.)
februar: Leptiri (25, 40, 70 i 100 fr)

BAHREIN

1. februar: Ženske narodne nošnje (30, 60, 120 i 150 fr)
1. april: Nakit (30, 60, 120 i 150 fr)

GABON

14. januar: Stogodišnjica rođenja A. Švajcera (500 fr.)
20. januar: Hoteli (50 fr)
21. januar: Grbovi Gabona (5,10 i 15 fr)

IZRAEL

4. mart: Predsednik Truman (5 IL)
4. mart: Arhitektura (0,80; 0,90 i 1,30 IL)

JAPAN

16. januar: Zaštita prirode, I deo — ptice (20 jena)
28. januar: Stare japanske bajke — Urašimo Taro (3 × 20 jena)
13. februar: Zaštita prirode, II deo — ptice (20 jena)
25. februar: Parne lokomotive (× 20 jena)

JORDAN

1. mart: Turizam (15, 20, 30, 40, 50, 60 i 80 f)

15. jun: Desetogodišnjica Kraljevske jordan-
danske vazduhoplovne kompanije (10,30 i
60 f)

KANADA

5. februar: Predolimpijske marke (8 + 2,
10 + 5 i 15 + 5 c)

14. mart: Montreal 1976 (1 i 2 \$)

4. april: Subarktički Indijanci (4 × 8 c.)

15. maj: Književnica Lusi Mod Montgo-
meri i književnik Luis Hemon (2 × 8 c)

KOMORSKI ARHIPELAG

10. januar: Otvaranje redovnog avionskog
saobraćaja na liniji Moroni—Pariz (135 fr)

28. februar: Stari nakit i oružje (20, 30,
120 i 135 fr)

MADAGASKAR

21. januar: Međunarodna godina žena
(100 f)

MALI

27. decembar: Euroafrika (100 i 110 fr)

14. januar: Stogodišnjica rođenja A. Švaj-
cera (100 fr)

3. februar: Centar za rehabilitaciju obo-
lelih od lepree u Samanku (90 i 100 f)

MEKSIKO

3. januar: Međunarodna godina žena
(1,60 P)

21. februar: 150-godišnjica uspostavljanja
Meksika kao slobodne i nezavisne države
(20 cts)

7. mart: Ekspedicija splava »ACALI«
(80 cts)

NOVI ZELAND

5. februar: Udruženje za pomoć hendike-
piranoj deci (3 c); Ženska sekcija Udru-
ženja farmera (5 c); Međunarodna godina
žena (10 c); Stogodišnjica medicinske ško-
le u Otagu (18 c).

OBALA SLONOVACE

9. januar: Godišnjica Narodne biblioteke
(40 f)

SAD

1. maj: Pol Lorens Danbar, crnački pes-
nik (10 c)

27. maj: D. V. Grifit, pionir filmske
umetnosti (10 c)

17. juni: Bitka kod Banker Hila (10 c)

HOLANDSKI ANTILI

25. april: Industrija soli na ostrvu Boner
(12, 20 i 40 c)

UJEDINJENE NACIJE

9. maj: Međunarodna godina žena (10 i
18 centi — njujorško izdanje; 0,60 i 0,90
šfr. — ženevsko izdanje)

MALI OGLASI — LITTLE ADVERTISEMENTS

Kupujem predfilatelistička pisma, celine, razna pisma obavezno sa žigovima mesta, poštu austrijskog Lojda, DDSG, parobrodsku kao i svu ostalu brodsku poštu. Na sve ponude odgovaram i dajem informacije u vezi traženog materijala. **Vojin Višacki**, Kosovska 11, **11000 Beograd**.

Sabirač i trgovac markama iz Velike Britanije traži ozbiljnog partnera za

RAZMENU

KUPOVINU

PRODAJU

u Jugoslaviji, Bugarskoj i drugim zemljama. Sa povratnom poštarinom molim. **Edward Foley**, 42. Templeton Avenue, Llanishen, **Cardif CF4 5JG, Great Britain**.

Jugoslovenske marke od 1944. godine, čiste, kupujem. Baza: katalog ili po dogovoru. **Nikola Mičešić**, Kosovska 3, **11080 Zemun**.

Sastanci filatelističkog društva Zrenjanin održavaju se svake nedelje od 10 do 12 sati u zgradi Udruženja samostalnih zanatlija, **Teplička 12, Zrenjanin**.

Tražim razmenu sa filatelistima iz Jugoslavije za marke Arabije, Jugoslavije i Paragvaja na teme Umetnost i Fauna. Nudim marke SSSR. Kor. ruski, srpskohrvatski i engleski. **Bogomoljcev Vadim**, Prospekt Lenjina 6, kv. 17, **400066 Volgograd-66, SSSR**.

Filateliju SSSR od broja 1 do broja 100 nudim u zamenu za marke. **Vasilij Kličkov**, a/ja 165. **Doneck — 66, SSSR**.

Marke Jugoslavije i Zapadne Evrope tražim. Korespondiram srpsko-hrvatski, poljski, engleski, španski i francuski. **Jeremejčuk Viktor**, Majakovski 7, kv. 6, **262000 Žitomir, SSSR**.

Međunarodne kupone za odgovor svih zemalja sveta kupujem. Posebno tražim Jugoslaviju i jugoslovenske zemlje do 1918. **Miodrag Vuković**, Majke Jevrosime 20, **11000 Beograd**.

Razmenu maraka sa jugoslovenskim filatelistima tražim. Zanimovan sam i za ploče sa pop muzikom. **V. I. Terentjev**, ul. 600-letija 22/31, g. **Vinica, SSSR**.

Tražim razmenu maraka sa jugoslovenskim filatelistima, čistih maraka na teme Flora, Fauna, Sport i Kosmos. Kor. Engleski, nemački, ruski. **V. A. Repin**, B-4 Novatorov 76 kv. 14, **Leningrad 198215, SSSR**.

TRAŽE RAZMENU

- S. D. Kudrjavcev**, a/ja 8, Nikolaev 29, **SSSR**
- L. L. Kolosov**, ul. Slavinskoga 37 kv. 476, 220086 Minsk 86, **SSSR**
- S. V. Akopjan**, Glavpočtamt a/ja 64, 370000 Baku, **SSSR**
- Oleg Filatov**, G. Sibirjakov 39/45, 394051 Voronjež, **SSSR**
- Zdenek Háša**, Částkova 76, 30157 Plzen, **ČSSR**
- Libor Friček**, P. O. Box 29, 273 24 Velvary, **ČSSR**
- Péter Földvári**, Rottenbiller-u. 41 I 11, 1071 Budapest, **Hungary**
- Kostić Radojko**, Steve Singera 45, 11550 Ljig, **Jugoslavija**
- Mr. Jac Sinke**, Hamburgerweg 35, 2960 Ermelo, **Nederland**
- Stefano D'Amico**, En Verneys, 1297 Founex VD, **Schweiz**
- V. Martinez**, apartado 10.046, Madrid, **Espana**
- Andreas Pastrana**, Eraso 25, Madrid 28, **Espana**